

سه‌رده می گولین - ۵

حه زره تی عه لی

په زای خوی لی بییت

زه که ریا ئولاشلی

منتدی اقل الثقافی

www.iqra.ablammontada.com

IRFAN
PUBLISHING

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

سه‌رده‌می گولین -۵-

حه‌زره‌تی

عه‌لی

ره‌زای خوی لیبت

زه‌که‌ریا ئولاشلی

سهردهمی گولین

۵

حه زره تی عهلی

ره زای خوی لیبیت

نوسینی: زه کهریا نولاشلی

وهر گپرائی: دهستهی وهر گپرائی ده زگای چاپ و په خشی کانی عیرفان

چاپی یه کهم: کانونی یه کهم - ۲۰۱۴

له به ریوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان ژمارهی سپاردنی (۶۸۵) ی

سالی (۲۰۱۴) ی پندراوه

تیراژ: ۳۰۰۰

شوننی چاپ

Neşe
Matbaacılık

Neşe Matbaacılık - İstanbul - TURKEY

+90 212 886 83 30

www.nesematbaacilik.com

همه مو مافیکی له بهر گرتنه وه و بلا و کردنه وهی پارئزراوه.

Copyright © Irfan Publishing

ده زگای چاپ و په خشی کانی عیرفان

www.irfanpublishing.com

گوندی نینگلیزی خانووی ژماره ۹ / ههولیر
+964 (0) 750 713 80 00

ناوهرۆك

له لای
پێغه مبه رمان

۱

۴ باوهر دههینم

له سه ر پینگاکه ت
به رده وام به

۸

کۆچ

۱۳

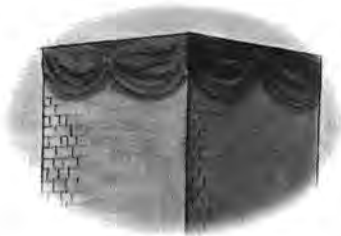
برایه تی ۲۰

سینه م
که س ۲۳

که نجه
پاله وانه که ۲۷

من ناوی نه و
ناسر مه وه ۳۴

چاکه ۳۸

تالا

۴۱

تازاری جو دایی ۴۶

ده قاتی
قازانج

۵۱

نه رکتیکی
قورس

۵۸

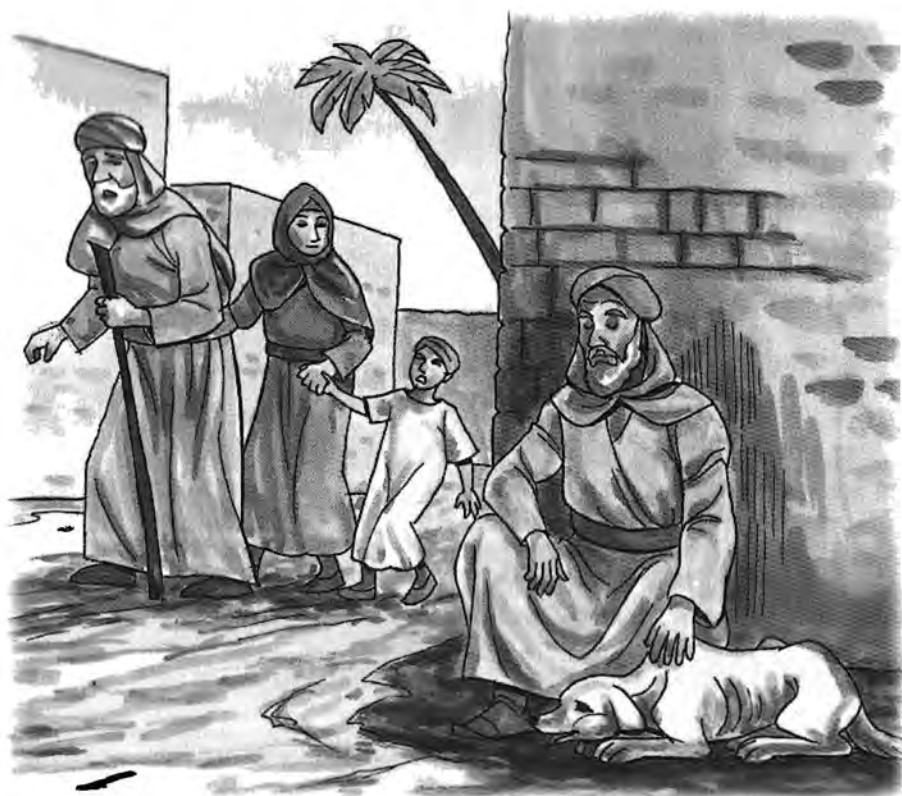
۶۱ تاقیکردنه‌وه

۶۷ دادپه‌روه‌ری

۷۳ ده‌می
مالئاوایی

له لای پیڅه مبه رمان

سهرباری گهرمای به تینی وهرزی هارین، نه بوونیه کی زوریش
 رووی کردبووه دانیشتونای شاری مه ککه. خه لکه که به پوژانیتکی
 زور سه خندا تیده په پرین. نه بوتالیب هم موو پوژیک ده چوه بازار و
 به دوی ریگایه کدا ده گه را بو پیدا کردنی بژیوی ژیانی پوژانه ی
 خوی و خیزانه کی. به لام شتیکی نه وتوی ده ست نه ده که وت. له گه ل
 نه وه شدا شش مندالی هه بوو. له گه ل گه وره بوونی منداله کانیشیدا
 بژیوی ژیانی تا ده هات سه ختر ده بوو.

پيغەمبەرى نازىرىشمان لەو كاتەدا بەدواى چارەسەرنەكدا دەگەرا تا بارى قورسى سەرشانى مامى كەم بىكاتەو. ئەمەش وەك وەفایەك بەرامبەرى، چونكە لە منداڵیدا بەختى كوردبوو. ھەريۆيە سەرورەمان ھەميشە سەردانى دەكرد و بەپيى توانا ھەولیدەدا يارمەتى بەدات. ئەو ھەبوو پاش بىر كوردنەو ھەيەكى زۆر رینگاچارەيەكى بەخەيالدا ھات. بۇ ئەم مەبەستەش رۆيشتە لای عەباسى مامى و پيى فەرموو:

- مامە گيان، وەك دەزانى براكت كە مامى منيشە بە رۆزگارنىكى زۆر سەختا تىدەپەرپەيت. لەم رۆو ھەو ھەبوو چۆن دەتوانين يارمەتى بەدين؟

- راست دەكەيت برازاكەم، بەلام تۆ بىرت لەھىچ كوردووتەو؟

- بەلى بىرم لى كوردووتەو بەلام... نازانم چۆن دەيت.

- بىلى.. بىلى. بىنگومان ئەگەر بىرۆكەى تۆ بىت ئەوا بە دلىيايەو ھە باش و جوانە.

- پىم باشە من يەككە لە منداڵەكانى بەختى بىكەم و نىو ھەش يەككى تریان.

ھەزرتى عەباس بىرۆكەكەى زۆر بەلاو ھە جوان بوو. بۆيە وتى:

- دەى با خىرا برۆين ئەم ھەوالە خۆشە بە ئەبوتالىب خۆى بلىين.

پيغەمبەرى خۆشەويستمان (د.خ) لە گەل عەباسى ماميدا بەرەو مالى ئەبوتالىب بەرپەكەوتن. پاش ئەو ھەى لە دەرگايان دا و مۆلەتيان خواست، چوونە ژورورەو. پيغەمبەر (د.خ) نامانجى ھاتنەكەيانى بۆ مامى رۆونكردو ھە و قايليان كرد. ئەبوتالىبىش لە بەرامبەر داواكارى

برازا بیج باوکه که ی که ماویه کی زۆر به ختوی کردبوو، تهاو دلی
پربوو. بۆیه وتی:

- چۆنتان بیج باشه با واییت، به لآم ده مه ویت عه قیل لای خۆم
بمینیتهوه.

پینغه مبه رمان (د.خ) عه لی پینج سالانی برد بۆلای خۆی و
عه باسی مامیشی جه عفه ری له گه ل خۆیدا برد و به دلخۆشییه وه
له وی رۆیشتن.

به مجۆره حه زه تی عه لی هه ر له ته مه نی مندالییه وه په روه ده ی
ده ستی پینغه مبه ری خوا بوو. له و کات و سه رده مه شدا نه فامی له
لوتکه دا بوو. فرۆشیاران له ده می مامه له ی کرین و فرۆشتندا
درۆیان ده کرد. دزینی مالی یه کدیش ببوه دیارده یه کی قیزه ون و به
کۆمه لگه که دا ته شه نه ی کردبوو. له لایه کی تریشه وه ده وه له مه نده کان
یارمه تی هه ژاره کانیا ن نه ده دا و به که م ته ماشایان ده کردن.

له و کاته دا پینغه مبه ری نازیزمان زۆر به مانه دلگران ده بوو. بۆ
چاره سه رکردنی شه کیشانه ی که وه ک درم سه رتاپای کۆمه لگه ی
گرتبووه وه، هه میشه له بییرکردنه وه دا بوو. بۆیه به رده وام چاودیری
عه لی نامۆزای ده کرد و هه ولیده دا له م کیشانه بیپاریزیت و بیته
خاوه ن که سایه تییه کی به هیژ و ته ندروست.

* * *

باوهر دههینم

حه زرتی عملی تهمه نی گه یشتبوه ده سالان و له ماوهی نهم پینج ساله ی تهمه نیدا له گه ل پیغه مبهری خوادا (د.خ) فیری راستگویی و بوونه خاوه نی به لین و پاراستنی تهمانه ت و یارمه تیدانی هه ژاران و گرنگی دان به خه لکی و چه ندین ناکاری بهرز و جوان بوو.

حه زرتی عملی چاوی رهش بوو. بالاشی له چاو هاوهریکانیدا مامناوهندی بوو. رهنگی پیستیشی نهمه مر بوو.

نهو بوو ئیوا رهیه کیان که له ژوره وه دانیشتبوو، هر بیری له و گۆرپانکاریبانه ده کرده وه که له و ماوه یه دا به سه ر پیغه مبهری خوادا

هاتببون. بۆيە بە دواى كاتىكى گونجاودا دەگەپرا تا بچىتە لاي و پرسیارى ھەموو ئەو شتە نامۆيانەى لىبكات كە لەو ماوەیەدا بینیبونى. چونكە چەند پۇژۇلك بوو كەمتر چاوى پىی دەكەوت. ئىتر بەمەبەستى وەرگرتنى وەلامىك بۇ پرسیارەكانى بە دەرفەتى زانى و چوو بەردەم ژوورەكەى پىغەمبەرى خودا (د.خ).

پاش ئەوى لەدەرگای دا و ھىچ وەلام نەبوو، جارنىكى تىرش لە دەرگای داىوہ. بەلام ديسان وەلام نەبوو. بۆيە ئەمجارەيان بە پەرۇشەوہ سوچىكى دەرگاگەى کردەوہ، كەچى بینى وا پىغەمبەرى خوا و حەزرەتى خەدیجە دەنوشتىنەوہ و بەرزدەبنەوہ. بۆيە پەرۇشەكەى ھىندەى تر زیادى کرد و پۇيشتە ژوورەوہ. چوو لە سوچىكەدا وەستا و بۇخۇى تەماشای شىوازی جوولەكانى ئەوانى دەکرد. ھەر كە لىبوونەوہ يەكسەر پرسیارى ئەو جوولانەى لىكردن. پىغەمبەرى نازدارىشمان لە وەلامدا فەرموى:

- نوژمان دەکرد.

- نوژ چىيە؟

- پەرستشىكە بۇ بەدەستەينانى رەزامەندى ئەو خوايە ئەنجام دەدرت كە بەدەينەرى ئىمە و ھەموو جىھانىيانە.

- باشە كى ئىمەى دروستکردوہ؟

- خواى گەورە و تاك و تەنھا. ئەو ھىچ ھاوئل و ھاوتايەكى نىيە. ھەموو ئەو شتانەى دەپخۆين و دەپخۆينەوہ ئەو پىی بەخشيوين. ئەو دەسەلاتى بەسەر ھەموو شتىكدا ھەيە.

- مانای وایه ئەو ئیمەى دروست کردوو؟

- بەلێ من و تۆ و هەموو ئەو شتانەى که هەیه ئەو دروستى کردوو.

- ئەگەر باوەڕ بەو بەینم چى دەبیت؟

- ئەوا ئەویش تۆى خۆش دەوێت و دەتخاتە بەهەشتەکەیهو.

ئێستا پێم بلێ بزائەم باوەڕ دەهێنیت بەخوای تاک و تەنھا؟

- باوەڕت پێدەکەم چونکە تاکو ئێستا درۆم لە تۆ نەبیستوو.

بەلام ئەگەر مۆلەتم بەدەیت دەمەوێت لەگەڵ باوکیشم قسە بکەم.

ئەو شتانەى که پێغەمبەرى خوا بۆ عەلى باسەکرد، شتانیک بوون که یەکەمجارى بوو بیانبیسیت، بۆیە دەمەودەست قایل نەبوو.

باشان پێغەمبەرى خوا فرموى:

- ئەگەر باوەڕت بەو شتانە هینا که بۆم باسکردیت ئەوا دەتوانیت بێتە سەر ئایینى ئیسلام. ئەگەر باوەڕیشت نەهینا ئەوا ئەوێ بێنیت و ئەوێ بۆشم باسکردیت لای کەس باسى مەکە.

- بەسەرچاو لای کەس باسى ناکەم.

حەزرتى عەلى ئەو شەو هەر بېرى لە نامۆزگارییەکانى پێغەمبەرى خوا دەکردوو. ئیتر ئەو بوو بۆ پرۆژى دواتر بە دلخۆشییەو هات بۆلای پێغەمبەرى نازدارمان و وتى:

- باوەڕ دەهێنم بەو خودایەى که دوێنێ بۆت باسکردم.

پێغەمبەرى خوداش (د.خ) فرموى:

- قسەت لە گەڵ باوکت کرد؟

حەزەرتی عەلی بە چەند وشە یەک وەلامی دایەوێ کە زۆر لە تەمەنی خۆی گەورەتر بوون:

- ئایا خوای گەورە کاتێک منی دروستکردووێ پرسى بە باوکت کردوو، تا نایستای بۆ باوەر هێنان بەو من بچم پرس بە باوکت بکەم؟! - کەوا یە ئەوێ من دەبێنم تۆش دووبارەى بکەرەو. "شایەتی دەدەم کە هیچ پەرستراوێک نییە جگە لە خوای گەورە. وە شایەتی دەدەم کە محەممەد بەندە و نێردراوی ئەو."

پێغەمبەری خوا (د.خ) وشەى شەھادەتی هێنا و عەلیش لە دواوە دووبارەى کردەو. بەمجۆرە حەزەرتی عەلی سێبەم کەس بوو کە موسوڵمان بوو لەپاش حەزەرتی خەدیجە و حەزەرتی ئەبویەکر.

* * *

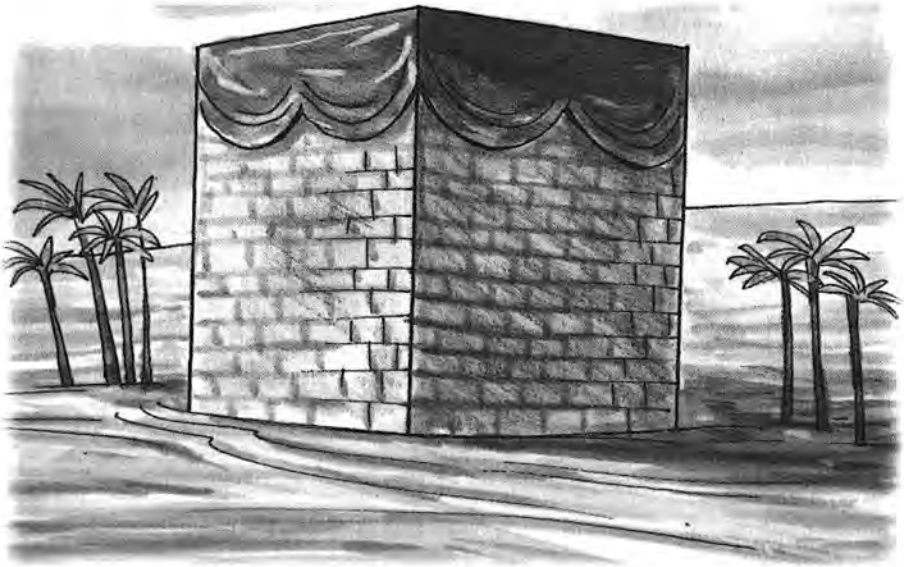
لەسەر رینگاکەت بەردەوام بە

ئەبو تالیب حەزرەتی محەممەدی برازای زۆر خۆش دەویست. جا لە چەند کەسیکیشی بیستبوو کەوا جار جار دەچیتە ئەشکەوتی حیرا و لەوێ دەمینیتەو. بەلام ئاگادار نەبوو لەوێ کە عەلی کورپیشی موسولمان بوو.

بۆیە جار جارە لە گەل فاتیحەمی خیزانیدا دەربارە ئێو بابەتە دەوان و باسی ئەویان دەکرد کە چەندە خەمی پێغەمبەری خویانە (د.خ). هەرچەندە دلتیابوو لەوێ کە برازاکی هەرگیز کاری خراب و هەلەشە ناکات. بەلام دیسان بەهۆی ئێو شتانەمی دەربارە ئێو دەبیست، دەترسا شتیکی خرابی بەسەر بیت.

ئیتەر ئەو بوو رۆژنکیان فاتیحەمی دایکی حەزرەتی عەلی کە لە میوانی دەگەراپاوە، لە رینگادا چاوی کەوت بە پێغەمبەری خوا و عەلی کورپی کە بەرەو دەرەوی مەککە دەرپۆشتن. کە هاتەو بۆ مالهەو خیزا رپووداوەکەمی بۆ ئەبو تالیبی میژدی گێراپاوە و پیتی وت:

- هەرچیەکت کردوو، بزانه ئەوانە بۆ کوی رۆشتون!

- خەمت نەبى خانم. خۆت دەزانی تا ئىستا برازاكەم كارنىكى
خراپى نەكردووه.

- دەزانم بەس ھەر خەممە، عدلىشى لەگەلدايە. ئەو جارئ
منداڵە. ئەى نەگەر شتىكى بەسەر ھات؟!

ئىتر پۇژى دواتر نەبوتالەيب كەوتە دوای عدلى كورى بۇ ئەوھى
بزائىت خەرىكى چىيە و بۆكوى دەچىت. لە كۆتايىدا عدلى گەيشتە
دۆلىكى دەرھوى مەككە. پىغەمبەرى خواش لەوى بوو. نەبوتالەيب
لەبەر خۆيموھ دەيوت تۆبلىنى ئەمانە لىرە خەرىكى چىيەن؟!

نەبوتالەيب ھىچ لەو جولانە تىنەگەيشت كە برازاكەى و عدلى
كورى دەيانكردن. چونكە تا ئەوكاتە چاوى بەو جۆرە ھەستانموھ و

نوشتانه‌وانه نه‌که‌وتبوو. هه‌ریۆیه‌ نهم شتانه‌ بوونه‌ جیی‌ پرسیار له‌ لای
و بریاریدا پرسیار له‌ پیغه‌مبه‌ری خوا بکات.

ئیت‌ر له‌ شوئنه‌ی که‌ خۆی تیدا هه‌شاردا‌بوو هه‌ستایه‌وه. له‌و
کاته‌شدا هه‌زرتی‌ عه‌لی و پیغه‌مبه‌ری خوا (د.خ) نوێژه‌که‌یان
ته‌واو‌کرد‌بوو. به‌لام کاتیک هه‌زرتی‌ عه‌لی بیینی‌ وا باوکی‌ به‌ره‌و
روویان دیت‌ زۆر شله‌زا. بۆیه‌ نه‌بو‌تالیب‌ وتی:

- کو‌ری‌ خۆم پیویست‌ به‌ ترس‌ ناکات. هیچ‌ مه‌به‌ستیکی‌ خراپ‌م
نییه‌. ته‌نها ده‌مه‌وت‌ بزانه‌م چی‌ ده‌که‌ن.

پیغه‌مبه‌ری‌ خواش (د.خ) هه‌ستایه‌ سه‌ر پی‌ و فه‌رموی‌ له
مامی‌ خۆشه‌ویستی‌ کرد و پی‌ وت:

- فه‌رموو مامه‌ گیان‌ من‌ گوێت‌ لیده‌گرم.

- ده‌توانم‌ بپرسم‌ که‌ که‌می‌ک‌ به‌ر له‌ ئیستا‌ نه‌و هه‌ستانه‌وه‌ و
نوشتانه‌وه‌یه‌تان چی‌ بوو؟

- نوێژمان‌ بۆ‌ خوای‌ گه‌وره‌ ده‌کرد.

- نه‌وه‌ باسی‌ نایینه‌ نوێیه‌که‌ ده‌که‌یت‌؟

- به‌لێ‌ مامه‌ گیان‌ نه‌وه‌ نایینی‌ خوای‌ گه‌وره‌ و فرشته‌ و
سه‌رجه‌می‌ پیغه‌مبه‌رانه‌. نایینی‌ باپیره‌ گه‌وره‌مان‌ ئیبراهیمه‌. خوای‌
گه‌وره‌ فه‌رمانی‌ پیکردووم‌ نهم‌ نایینه‌ به‌ ناو‌ خه‌لکیدا‌ بلاو‌ بکه‌مه‌وه‌.
وه‌ره‌ تۆش‌ باوه‌ر به‌ یه‌کتایی‌ خوای‌ گه‌وره‌ به‌ینه‌ و وه‌ره‌ سه‌ر نهم‌
نایینه‌.

- نه‌ی‌ نه‌گه‌ر پێشینه‌مان‌ لێیان‌ پرسین‌ نایا‌ ئیمه‌ نایینه‌که‌مان‌ به‌م

جۆره دايه دهستان؟!

- باو و باپيرانمان له سەر ڕێبازنکی ههله بوون. مامه گيان نایا دهكرت بتيك كه به دهستی خۆمان دروستمان كرديت بيكهين به خوی خۆمان؟! وهره، تكات لیدهكم، تۆش وهره سەر نایینی خوی گهوره.

- نهخير برازاكم. من ههركيز له نایینی باو و باپيرانمان پاشگهز نابمهوه. بهلام تا ئهو كاتهی له ژياندا بم ئهوا پشتت دهگرم و دهستبهردارت نابم و دهتباريژم.

دواتر پرووی كرده عهلی و پرسى:

- نایا تۆش چويتهته سەر نایینی ئاموزاكهت؟

- بهلێ بابه گيان باوهرم هیناوه به يهكتایی خودای گهوره و بهوی كه محهمهدی كوره مامیشم نێردراوی ئهوه.

- كورپی خۆم دلنیا به محهمههده رهو خیر و چاكه بانگ دهكات. بۆیه له سەر ڕینگاكهت بهردهوام به.

باشان مالتاوايي لێكردن و گهرايهوه بۆ مالهوه. فاتيمهی خێزانیسی به دلهرهواكيوه چارهپێی دهكرد. بۆیه ههر ئهوهندهی ئهبو تالیب پێی نایه ژوورهه يهك له دواي يهك دهستی كرد به پرسياركردن.

- چی بوو؟ توانیت بیانینیت؟ زانیت چی دهكهن؟ هیچ شتیکی

ترسناك له ئارادا ههیه؟

- بوسته خانم بوسته با ههناسهيهك بهدم.

- ھەۋالى كۆرەكەم بەدەرى. چى لى بەسەر ھاتوۋە؟

ئەبوتالىب وتى:

- ۋابزانم ناھىلىت دابنىشم. ھىچ خەمى كۆرەكەت نەيىت زۆر باشە. لە گەل مەھمەددايە، ھەرۋەك پىشتىرىش باسماڭىز بەرازاكەم بانگەيشتى خەلكى دەكات بۇ باۋەرھىنان بە خۋاى تاك و تەنھا. غەلىش لە گەل ئەودايە. ھىچ شتىك لە نارادا نىيە مايەى ترس يىت.

فاتىمە پىسارىڭكى تىرى كىرد و وتى:

- باشە ئەبوتالىب، تۆ رات چىيە لەم بارىيەۋە؟

- بە برواى من، ئەو شتىكى خراب ناكات.

- مەبەستت ئەۋىيە كە تۆش باۋەرپت بە قسەكانى كىردوۋە؟

- ھەموو ئەو شتانەم لا پەسەندە كە مەھمەد دەيانلىت. بەلام باۋەرناھىنم. نامەۋىت خەلكى پىم بلېن كۆرەكەى غەبدولموتەلىب ۋازى لە ئايىنى باۋ و باپىرانى ھىناۋە.

فاتىمەش وتى:

- مىنىش ھەرۋەك تۆ بىر دەكەمەۋە. پاشان رۆيشتە باخچەكە بۇ ئەۋى كارەكانى رۆژانەى مال تەۋاۋ بكات.

* * *

كۆچ

رۆژ بەرۆژ ژمارەى ئەو كەسانەى دەهاتنە ناو ئايىنى پىرۆزى ئىسلامەو پوويان لە زىادبوون بوو. بۆيە بىباوەرانيش ھەموو جۆرە ئەشكەنجەيەكى جەستەيى و دەروونى موسولمانان دەدا بۆ ئەوئى لە ئايىنەكەيان پاشگەزىان بکەنەو. ئەم ستم و زۆرکاریيەى بىباوەران ئەوئەندە تاوى سەندبوو، موسولمانان بەجاری ژيانان لىخ تال ببوو. ھەر بۆيە ئيمانداران چوونە خزمەتى پىغەمبەرى خوا و داواى مۆلەتى كۆچيان لىکرد. ئەوئەش بۆ ئەوئى برۆن بۆ شوئىنىكى تر و بتوانن باشتەر ئايىنەكەيان پەپرەو بکەن. داواى ئەوئە خواى گەورە مۆلەتى كۆچکردنى بە موسولمانان دا.

ئىتر موسولمانان مال و سامانان جى ھىشت و دەستە دەستە بەرەو مەدینە كۆچيان کرد، كە ئەو كاتە پى دەوترا يەسرىب.

كۆچى موسولمانان بەرەو مەدینە بىباوەرەكانى تەواو توورە كەردبوو. چونكە وا بىريان دەكردەو كە موسولمانەكان لەوىخ خۆيان بەھىز دەكەن و دواتر دىئەو تۆلەى خۆيانان لىدەكەنەو. ئىتر بۆ تاووتوئىکردنى ئەم بارودۆخەى كە بەدلى ئەمان نەبوو، خىزا كۆبوونەو و يەكئىك لە ناوياندا وتى:

- ئايا بيستوتانه كه خەلكى مەدينە زۆر چاك لە گەل موسولمانە
كۆچبەرەكاندا دەجولئىنەوه؟

يەكئىك وەلامى دايبەوه و وتى:

- بەلى بيستوومانە، يىنگومان بەم كۆچكردنەيان بۆ مەدينە
ژمارەشيان زياد دەكات.

ئەندامىكى ترى كۆبوونەوهكەش ھاتە قسە و وتى:

- دەلئىن محەممەدئىش بەنيازى كۆچكردنە بەرەو مەدينە. ئەم
ھەوالە گەلئىك مەترسىدارە. ئەگەر يىت و بتوانئىت بگاتە مەدينە،
ئەوا چىدى ناتوانئىن بەرەنگارىان بىينەوه. بۆيە ھەرچۇئىك بوو،
نايىت بەيلىن لە مەككە بچىتەدەرەوه.

- باشە چۆن دەتوانئىن ئەمە بكەين؟

ئەبوجەھل لە شوئىنى خۆى ھەستايە سەرىي. ئىتر ھەمويان
بەجائى ناوريان بەلاى ئەودا دايبەوه و چاوپرئى قسەكانى ئەو بوون.
بۆيە ئەويش تەماشايەكى كردن و كەوتە قسەكردن:

- جا ئەوە چىيە. ھەر زۆر ئاسانە، دەيكوزئىن. ئىتر بەمجۆرە
رژگارمان دەيىت لەدەستى.

- ئايا خزمەكانى محەممەد لە خورئەكەى خۇش دەبن؟

ئەبوجەھل زەردەخەنەيەكى كرد و وتى:

- يىنگومان ھەولئى تۆلە سەندنەوه دەدەن. بەلام رىنگەچارى
ئەوەشم دۆزىوئەتەوه.

- چۆن رېنگە چارەيەك؟

ئەبوجەھل شەيتان ناسا كەوتە شىكردنەۋى پلانەكەيى و وتى:
- لە ھەر ھۆزە و نازاترين و باشترين جەنگاۋەر ھەلدەبۇرۇن.
پاشان نابۇقەي مالى محەممەد دەدن و ھەر كە ھاتەدەرۋە يەكسەر
پەلامارى دەدن و دىكوزن. بەمجۆرە خوتنەكەي ون دەيىت و كەس
بكوژەكە نادۆزرتتەۋە.

يەككە لە نامادەبۇوان بە چەپلە رېزانەۋە ھاۋارى كرد و وتى:
بەراستى بىرۆكەيەكى ژيرانەيە. ئىتر ئەۋانى تىرش بىرۆكەيەيان
پەسەندكرد و دەستبەجى كەوتنە نامادەباشى بۇ جىبەجىكردنى
پلانەكەيان.

يىباۋەرەن وايان دەزانى كە پلانەكەيان زۆر تەۋاۋە و ھىچ كۆسپ
و تەگەرەيەكى نايتە پىش. ھەر بۆيە زۆر متمانەيان بەخۇيان بوو.
خۋاى گەرەش كە تاگادارى ھەموو جۆرە پلانكى قىزەونيان بوو،
ھەرزوو لەرپى فرىشتەي وەحىيەۋە پىغەمبەرە خۇشەۋىستەكەي خۇي
تاگادار كەردەۋە. ئىتر سەرۋەرىشمان خۇي بۇ رۆزى كۆچكردنەكەي
نامادەكرد.

بەلام سەرۋەرمان كە لە مەككەدا بە دەستپاك و سپاردەپارز
ناسرابوو، دەۋىست ئەو سپاردانەي خەلك لايمان دانابوو بىيانگەرپىنئىتەۋە
بۇ خاۋەنەكانيان. بۇ ئەم مەبەستەش ھەزرتى ەلى بانگكرد و پىي
فەرموو كە خۋاى گەرە مۇلەتى كۆچكردنى پىداۋە و بەم نىزىكانە
لەگەل ھەزرتى ئەبۇبەكردا دەكەۋنەپى. بەلام بۇ ئەۋى يىباۋەرەن

درك به رۆيشتنى سەرورمان نەكەن داواى لەم نامۆزا خۆشەويستەى
كرد كه ئەو شەوى ئەمان كۆچ دەكەن لە پىخەفەكەيدا بنوێت.
پاشانىش ئەو ئەمانەتەنە بگەرێنیتەوه بۆ خاوەنەكانيان كه لاى
سەرورمان بەجێيان هێشتبوو. حەزرتى عەلىش بە دلخۆشییەوه
داواكەى سەرورمانى پەسەند كرد.

پىغەمبەرى نازىزمان زۆر دلخۆش بوو بەوى حەزرتى عەلى
قايل بوو لە جىگەكەى ئەودا بنوێت. بۆيە پى فەرموو:

- كه من رۆيشتم برۆره جىگاكەوه. بە يارمەتى خواى گەوره
كەس زىانت پى ناگەيەنیت.

دنيا تاريك بوو. بىباوەرەكانيش ئابلۆقەى مالى پىغەمبەريان دا
(د.خ). يەكێك لەبەردەم دەرگاگە و يەكێك لەبەردەم پەنجەرەكەدا و
يەكێكى تريس لەبەردەم دەرگاى باخچەكەدا خۆيان مەلاسا.

پىغەمبەرى خۆشەويستمان (د.خ) مالتاوايى لە حەزرتى عەلى
كرد و لە خواى گەوره پاراىهوه تا بىباوەرەنەتوانن زيانى پى
بگەيەنن. پاشان نايەتەكانى سەرەتاي (سورەتى ياسينى) خوێند و لە
مال چوو دەرهوه. مشتىك خۆلىشى لەسەر زەويەكە هەلگرت و داوى
خوێندنى بسم الله بەسەريدا، كردى بە روخسارى ئەو بىباوەرەنەى لە
دەرەوه وەستا بوون. هەربۆيە كەسيان پىغەمبەرى خوايان نەبينى كاتىك
لە مال چوو دەرهوه.

پاش چاوەروانىيەكى زۆر، كە بۆيان دەرگەوت كەس لەمال
نايەتەدەر، بىباوەرەن ئۆقرەيان لىبەر او وتیان:

- لهوانهيه نهيه ته دهرهوه!

يه كيكى تريان لهولاوه هه ليدايه و وتى:

- هه رچونيك بيت دېته دهرهوه خو هه له ژورهه نامينيته وه!

نيتر بهردهوام بوون له چاوه پروانى كردن. نا لهم كاته دا بوو
كه يه كيك له كو لانه كه دا داي به لاياندا، كاتيك په شو كاوييه كه يانى
بينى، رويشته لايان و پتي وتن:

- نهوه چاوه پري كي ده كهن؟

- چاوه پري محه ممه دين.

- دهى خو محه ممه د له مال نييه. من له رينگادا بينيم.

- نهوه تو گالته مان پي ده كه يت؟ وا نيمه ماويه كي زوره ليره
وه ستاوين. مه حاله كه سيك هاتيه ته دهرهوه و نيمه نه مانين نييت.

به لام پياوه كه زور به پيدا گرييه وه وتى:

- بيتان ده ليم بينيومه.

- ده لتي بينيومه ها! نيستا دهرگا كه ده شيكيني و دهر پينه
ژورهه بزاني نه وه كه ده لييت راسته؟

دهرگا كه يان شكاند و رويشته نه ژورهه. بينيان وا پينه فه كه
كه سيكي تيدايه. بويه به هيواشى وتيان:

- كابرا دروي له گه لدا كردين سهير بكن هيشتا له نيرو
پينه فه كه يدايه.

نیتر هموو پیکهوه به مدهستی کوشتنی پیغه مبه‌ر (د.خ)
شمشیره‌کانیان راکیشا. یه‌کینکیان لینه‌کهی به‌خیرایی له‌سر لادا.
به‌لام هموویان به‌سرسورمانه‌وه وه‌ستان. چونکه نه‌وی له

پىخەفەكەدا بوو ھەزرەتى عەلى بوو نەوەك پىغەمبەرى خوا. خىرا بە
تورپەيىيەو لىيان پرسى:

- محەممەد لە كوئىيە؟

- نازانم.

- چۆن نازانى؟

زۆريان لە ھەزرەتى عەلى كەرد بەلام ھىچى نەدركاند.

بەھۆى ئەوئى كە پلانەكەيان سەرى نەگرت زۆر بە تورپەيىيەو
ئەويان جيھىشت.

بىباوەران چاوەرپى ھەوالى دلخۆشكەريان دەكرد. بەلام بە فەرمانى
پەروردگار سەرتاپا پلانەكەيان سەراوژىر بوو و سەرى نەگرت. ئەوان
ئەويان لە ياد نەبوو كە خواى گەورە چاودىر و بەناگايە لە ھەموو
شتىك و ھەمىشە خۆشەويستانى خۆى سەردەخات.

بۆ رۆژى دواتر ھەزرەتى عەلى سپاردەكانى داىەو بە خاوەنەكانيان.
ئىتر ئەمىش لە دواى ئەنجامدانى كارەكانى بەرھو مەدينە كەوتە رى
و بە دیدارى پىغەمبەرى خودا شاد بووئەو.

* * *

برایه‌تی

پیغمبه‌ری خوا له گه‌لّ حه‌زرتی نه‌بویه‌کردا سنج شه‌و و سنج
 رۆژ له نه‌شکه‌وتی سه‌ور مانه‌وه. پاشان به‌ره‌و مه‌دینه به‌رێکه‌وتن.

دوای نهووی حەزرەتی عەلیش کارەکانی لە مەککە کۆتایی
پێهات، خۆی نامادەکرد و کەوتەپرێ بەرەو شاری مەدینە. نیتەر پاش
بەڕینی رینگایەکی دوور و درێژ و ماندوو بوونیکێ زۆر، توانی لە نزیک
شوئینیک کە پێی دەوترا قویا بە خزمەتی پێغەمبەری خوا شادبیت.

پێنەکانی حەزرەتی عەلی لە دەمی کۆچکردندا ئەوەندە نازاریان
پێگەیشتبوو نەیدەتوانی لەسەریان بروت. بۆیە پێغەمبەری خوا
هەوایی پرسى:

- عەلی لە کوێیە؟ بۆم بانگ بکەن.

هاوەلانی دەوری نازیز وتیان:

- ناتوانیت بەرپرێدا بروت ئەو پێغەمبەری خوا.

پێغەمبەری خوا (د.خ) خۆی رۆیشت بۆلای حەزرەتی عەلی.
کە گەیشته ئەوێ و چاوی بە تەندروستی خرابی ئەو کەوت،
نەیتوانی بەر بە فرمیسکەکانی بگرێت.

پاشان دەستە موپارەکەکانی هینا بە ژێر پێی حەزرەتی عەلیدا و
لە خوای گەورە پاراپهوه شیفای بۆ بنیژت. خوای گەورەش شیفای
حەزرەتی عەلی دا و پێنەکانی نازاریان ئەما. نیتەر دوای ماوێهەک
مانهوه لە قویا بەرەو مەدینە بەرپرێ کەوتن. هەموو موسولمانان
رژابوونە سەر رینگاکان و چاوپرێی هاتنی پێغەمبەری خویان دەکرد.
دەروازەى شار تێجگار قەرەبالغ بوو.

پێغەمبەری خوا (دروودی خوای لیبیت) پاش گەیشتنی بۆ
مەدینە چەند کارێکی زۆر گرنگ و پێوستی ئەنجامدا. یەکیک

لەوانە ئەو بۆبۆو كە ھەر كۆچبەرئىكى كرده بىراى پشٹیوانىك لە
موسولمانەكانى مەدىنە.

مەبەست لەمەش يارمەتيدانى ئەو كۆچبەرانە بۆو كە مال و
دەرەتانی خۆيان لە پىتاو ئىسلامدا لە مەككە جى ھىشتىبۆو.

بەلام ھەزرىتى عەلى بەتەنھا مابووە. ئەمەشى لای پىغەمبەرى
خوا دركاند و وتى:

- ئەى پىغەمبەرى خوا ھەمويان دوو دوو بۆون بە بىراى يەكترى،
بەلام من بەتەنھا ماومەتەو.

پىغەمبەر (د.خ) بە زەردەخەنەيەكەو دەستى گرت و خستىيە
سەر سنگى و فەرموى:

- ئايا ناتەوئەت لە دنيا و قىامەتدا بىيەت بە بىراى من؟!

ھەزرىتى عەلىش لە خۆشياندا نەيدەزانى چى بلىت. بۆيە خىرا
و ئەلامى داىووە و وتى:

- بەلى ئەى پىغەمبەرى خوا. كەس ھەيە داوايەكى لەم جۆرە
پەسەند نەكات.

* * *

سپیه م کەس

رۆژنکیان پینگەمبەری خوا دانیشتبوو. لەو کاتەدا حەزرەتی
ئەبویەکر و حەزرەتی عومەر هاتنە خزمەتی. سەروریشمان مژدە
بەهەشتی پێدان و دواتر پێی فەرموون:

- کەسى سېيەمىش كە دېتە ئېزە ئەوئش بەهەشتىيە.

ئىتر بەدەم قسەوہ ہەموو پىنكەوہ چاوپرېنى ھاتنى كەسى سېيەمىان دەكرد. لە كۆتاييدا گوئيان لە دەنگى پېنى يە كىنك بوو. سەرورەرىشمان فەر مووى:

- خوايە گيان گەر تۆ ويستت لەسەر يېت دەتوانيت ئەو كەسە
عەلى يېت.

خوای گەورە نزاكەى سەرورەرماني قبولئ کرد و ئەو كەسەى ھات
ھەزرتى عەلى بوو. پىنغەمبەر (د.خ) زۆر دلخۆش بوو بەوہ. دواتر
شمشیرەكەى خۆشى بەخشی بە ھەزرتى عەلى كە ناوى "زولفەقار"
بوو.

كاتىك ھەزرتى عەلى ئەو ديارىيە بەنرخەى لە شانازى مرقۇاىەتى
وەرگرت بە دلخۆشپىيەوہ وتى:

- خوای گەورە توانای ئەوہم پىچ ببەخشە كە بتوانم لە پىناوى
تۆدا مافى ئەم شمشیرە بەدەم و بەكارى بەئىنم.

دوای ئەوہى ھەزرتى عەلى ئەو ديارىيە بەنرخەى لە پىنغەمبەرى
خو وەرگرت وەكو چاوەكانى خۆى پارىزگارى لىدەكرد و چاوپرېنى
پرۆژىك بوو تىيدا بتوانيت لە پىناو خوای گەورەدا بەكارى بەئىتت.
لە كۆتاييدا ئەو پرۆزە ھاتە پىشەوہ كە چاوپرېنى دەكرد. ئەوہبوو
پىباوہران بەمەبەستى لەناویردى موسولمانان سوپايان كۆكردبووہوہ
و كەوتبوونەپرې.

شوتنى پروپەروپوونەوہى ھەردوو سوپاكە لە نزيك بىرەكانى

بەدر بوو. بېباوەرپان تەواو خۇيان پەرچەك كۆردبوو. لە گەل ئەوئەشدا ژمارەيان سەح هەندەي موسولمانان دەبوو. پېغەمبەر (د.خ) تەماشای دوژمنەکانی کرد و لە خۆی گەورە پاراپەوه و فەرەمۆی:

- خۆیە گیان ئەگەر ئەم كۆمەلە خەلكە تیا بچیت، ئەوا تا پۆژی دوايی كەس نامینیت بەندایەتی تۆ بكات. خۆیە گیان ئەو سەرکەوتنەمان پەح بېه خەشە كە خۆت بەلینت پەح داوین.

دواجار دەمی پێكدادان هاتە پێش و هەردوو سوپا بەرامبەر یەكتر وەستان و چاوەرپێ دەسپێكدانی جەنگیان دەکرد. نیتەر ئەوئەندەي نەبرد مەیدانی جەنگ بە هاواری سەح جەنگاوەری بەرەي بېباوەرپان دەنگی دەدایەوه كە دەیان وت:

- ئەوه كەس نییە رووبەرپروومان بێتەوه!

پېغەمبەری خواش لە موسولماناندا هێمای بۆ سەح كەس كۆرد بپۆن رووبەرپرویان ببنەوه. یەكێك لەوانەش حەزەرتی عەلی بوو.

حەزەرتی عەلی بەدەم پارانەوهوه لە خۆی گەورەوه چووه مەیدانی جەنگەوه. نیتەر پاش رووبەرپوو بوونەوهیەكی كۆرت بەرامبەرەكەي كۆشت و نەركەكەي سەرشانی بەسەركەوتوویی جەح بەجەح كۆرد. حەزەرتی حەمزە و هاوئەلەكەي تریش بەرامبەرەكانیان بەزاند. بەمەجۆرە هەر لە سەرەتاهە موسولمانان یەكەم سەرکەوتنی خۇیان تۆماركۆرد. پېغەمبەری خوا (د.خ) زۆر بەمە دلخۆش بوو. چونكە ئەو دەیویست ناوی بەرز و بلندی خۆی گەورە بە هەموو جیهاندا بلاو بكاتەوه.

بەو پێیەي بېباوەرپانیش هەر لە دەستپێكی جەنگەكەوه یەكەم

دۆرانی خۇیان تۆمارکرد، بە بارئىكى دەروونى زۆر شىئاو و خراپەوہ
ھىرشىيان ھىئا. جەنگەكە ھەتا بلىئى سەخت و دژوار بوو. چونكە
ژمارەى موسولمانەكان زۆر لە ژمارەى يىباوہپان كەمتر بوو. ھەزرەتى
عەلىش ھاوشانى ھاوہلەكانى وەك شىر دەجەنگا. دۆرانی تەواوہتى
يىباوہپان سات بەسات نزيكتەر دەبووہوہ تا ئەوہى ئەبوجەھلىش
كوژرا. ئىتر مۆرى سەركەوتن لە لاپەرەى ميژووى موسولمانان
درا و يىباوہپانىش تووشى دۆرانیئىكى وەھا بوون كە ھەرگىز بىريان
نەچىتەوہ.

پاشان پىغەمبەرى خوا و گشت موسولمانان سوپاس و ستايشى
خوای گەورەيان كرد لەسەر ئەو سەركەوتنەى پىي بەخشيىبون.

* * *

گەنجە پائەوانەكە

بىباوەرەن هېچ كاتىك شىكستەكانى پىشوويمان لە دل دەرنەدەچوو. بۆيە بەردەوام سەرقالى پىلانگىڭرى بوون بۆ لەناویردنى موسولمانان. لە خەيالى كورتى خۆياندا وایان دانابوو كە دەيىت موسولمانان بەتەواوتى لەناو ببەن. بۆ ئەم مەبەستەش هەستان بە سوپايەكى سى ھەزار جەنگاوەرپىيەو بەرەو مەدينە كەوتنەپرى.

بەلام كاتىك موسولمانان ناگادارى ھىرشى بىباوەرەن بوونەو، ھەموو رپوشوئىنكىيان گرتەبەر و لەئەنجامى راپوژ لەگەل سەرورماندا بریاردرە خەندەق بە دەوروبەرى مەدينەدا لىدېرئ. ئەمەش بىرۆكەى ھاوئى بەرپۆز سەلمانى فارسى بوو.

ئىتر كاتىك بىباوەرەن گەيشتنە نزيك مەدينە خۆيان لەبەردەم خەندەقئىكى گەورەدا بينىيەو كە ھەرگىز بىرييان لىنەكردبووئەو. بۆيە ھەموو بە سەرسوڤماويىەو تەماشای يەكترييان دەكرد و بەدواى رپنگەچارەيەكدا دەگەرەن بتوانن لىوئەى بەرپنەو بۆ مەدينە. ئىتر ھەريەكە و شتىكى دەوت:

- ئىستا چى بكەين؟

- با رپنگايەك بدۆزىنەو و لىوئەى بەرپىنەو.

- گریمان رپنگايەكى لەوجۆرەشمان دۆزىيەو، بەلام ئايا

کۆتاییمان به چی ده گات نه گهر بیت و همومومان له وێوه ههولی
په پینهوه بدین؟!

خاوهنی بیڕۆکه که وتی:

- به دلنیا ییوه ناتوانین همومومان به ده کجار په پینهوه نه وهر.
با سه رهتا باشتترین جهنگاوه ره کانمان په پرنهوه. پاشان نهوانی تریشمان
به دوایاندا ده په پینهوه.

هموموان نه م بیڕۆکه یان به دل بوو.

ئىتر بەو ئومىدەى شوئىنىك بدۆزنەوہ بتوانن لىئوہى پەپرئەوہ بە
بەچوار دەورى خەندەقە كەدا دەستيان كرى بە گەران. لە پاش گەرانىكى
زۆر شوئىنىكيان دۆزىيەوہ كە زۆر قول نە كرابوو.

پاشان سى چوار كەس لە جەنگاوەرە نازاكانيان توانيان پەپرئەوہ
ئەو بەرى خەندەقە كە. يەككە لەوانەى كە توانى پەپرئەوہ ناوى
عەمرى كورپى عەبدولئوہ دود بوو كە لەو سەردەمەدا بە نازايەتى
ناوى دەر كرىبوو و دەيانوت لە نازايەتەيدا هاوتاي سەد پياوى عەر بە.
عەمر ھەر بەوہوہ نەوہستا كە پەرپىيەوہ ئەو بەر بەلكو ھاوارى لە
موسولمانەكان دە كرى و بانگى دە كرىن بۆ شەركردن.

بەردەوام ھاوارى دە كرى و دەيوت:

- ھىچ پالەوانىك ھەيە رويەرووم بىيئەوہ؟

كاتىك كەس دەنگى لىئوہ نەھات، حەزرتى عەلى بەرگەى نە گرت
و بە پىغەمبەرى وت (دروودى خاى لىيئەت):

- ئەى پىغەمبەرى خوا من نامادەم رويەرووى بىمەوہ.

پىغەمبەرى خودا (د.خ) دەيزانى عەمر يەككە لەوانەى بە ئاسانى
نابەزئندرى بۆيە بە حەزرتى عەلى فەرموو:

- ئەوہ عەمرە.

عەمر جارئكى تر دەنگى ھەلبەرى و ھەمان قسەى دووبارە
دە كرىوہ.

- ئەوہ كەس نىيە رويەرووم بىيئەوہ؟! كەس نىيە بىيەوئت بىر وات
بۆ ئەو بەھەشتەى باسى لىئوہ دە كەن؟!

بەم قسانەشى مەبەستى ئەو بېو و رەي موسولمانان پۈخىتت.
بۆيە ھەزرىتى ەلى بەم قسانە زۆر تور بېو. چۆن دەبىت كەسىكى
يىباوېر دىنگى ھىند زولال بىت؟! چىدى بەرگەي نە گرت و جارىكى
تر مۆلەتى لە پىغەمبەرى خوا خواست وتى:

- ئەي پىغەمبەرى خوا تىكايە مۆلەتم بەدە لە گەلىدا بىجەنگم. با
سنورى خۆي پىچ نىشان بەم.

دىاروو پىغەمبەر (درودى خوى لىبىت) دەبىست كەسىكى
تر پۈوبەپۈوى ەمىر بىتتەو. بۆيە پۈوى كەدەو ھەزرىتى ەلى و
ئەمجارەش مۆلەتى نەدا.

ەمىر زۆر دلى خۆش بو. دەبوت كەس نىبە بوپىت پۈوبەپۈوم
بىتتەو. بۆيە لەبەر خۆيەو ھۆنراوى دەخوتندەو و بە گالتە جارىبەو
قسەي دەكرد.

ھەزرىتى ەلى بۆ جارىكى تر داواي مۆلەتى لە پىغەمبەرى خوا
كرد و وتى:

- ئەي پىغەمبەرى خوا پىم بەدە با لىي بەم، چى دەبىت ئەگەر
ەمىش بىت.

پىغەمبەر (د.خ) لەبەردەم ئەم پىداگىرىيە زۆرى ھەزرىتى ەلى
دا وەلامى داىەو و پىي فەرموو:

- پۈؤ ئەي ەلى! خوى گەورە پشتىوانت بىت.

پاشان بە دەستى موبارەكى خۆي دوو قات زىتى كەدە بەرى و
نزاي بۆ كەرد. ھەزرىتى ەلىش بى كات بە فىرۆدان چووە بەرامبەر

عەمەر. عەمەرىش بە گالته جارىيە كەوه پەرسى:

- تۆ كىيىت؟

- كۆرى ئەبوتالىبىم.

عەمەر قاقايەكى لىدا و پاشان وتى:

- باوكت دۆستى من بوو. تۆ بگەرپۆه دواوه. ئەگەر هەتانه با
كەسىكى تر بىت پوبەرووم بىيىتەوه.

حەزرتى عەلى وتى:

- ھەيە بەس دەمەويت من روپەرووت بىمەوه.

ئىتر كە عەمەر بىنى وا ئەم لاوه خوتنگەرمە روپەرووى
و ەستاوتەوه، يەكسەر ھىرشى بۆ برد. ھىرشەكەى ئەوئەندە بە زەبر
بوو قەلغانەكەى حەزرتى عەلى شكاند و سەرى شمشىرەكەشى
كەمىك دەم و چاوى برىندار كرد. بەلام ئەمجارەيان حەزرتى عەلى
ھىرشى برد و بە شمشىرەكەى زەبرىكى توندى لە شانى عەمەر وەشانە.
عەمەر بەرگەى ئەو زەبرە توندەى نەگرت و تەواو پروخا. دواى
روپەرووبونەوئەوئەكى سەخت لە ئىوانياندا حەزرتى عەلى عەمەرى
پالەوانى بەزاند و ئەوانەش كە دەيانوت عەمەر نابەزىئىت زۆر
سەرسامبوون بەوى بىنىيان وا لاشەى عەمەر لە سەرزەوى كەوتووه.

لە كاتىكدا كۆزرانى عەمەر بووه سەرچاوەيەكى ناھومىدى
بۆ بىباوەران، ئەم لاشەوه بوو بە پالەنەرىكى باشى دەروونى بۆ
موسولمانەكان.

ئەوانەش كە دواى كۆزرانى عەمەر پەرىنەوه، برىتیبوون لە

"درار" و "حویهیر". ئەوانیش هاوشیووی عەمر بەرگە ی زەبیری شمشیرەکە ی حەزرەتی عەلییان نەگرت و پرایانکرد. یەکیکی تریش لە بەناوبانگترین جەنگاوەرانی عەرەب "نەوفەل" بوو. کە دواتر ئەویش توانی پەپرێتەو. بەلام حەزرەتی عەلی رۆبەرپووی ئەویش بوووە و کاتێک وستی هەلبێت، کەوتە خەندەقەکەو.

ئەوانە ی رۆبەرپووی حەزرەتی عەلی دەبوونەو بە تەواوی سەریان لە نازایەتیەکە ی سوپما بوو. دوا ی هەولێکی زۆر جەنگاوەریکی تریش کە توانیبووی پەپرێتەو کەوتە جەنگ و حەزرەتی عەلی دای بە زەویدا و شمشیرەکە ی لێ بەرزکردەو بۆ ئەو ی لێی بدات. نیتەر لەو کاتەدا بیاوەرپەرکە تفیکی کردە دەم و چاوی حەزرەتی عەلی.

حەزرەتی عەلی پەشیمان بوووە و دەستی لە کوشتنی کابرا هەلگرت و شمشیرەکە ی خستەو کێلانەکە ی. ئەو جەنگاوەرە ی چاوەرپێی مەرگ بوو لەبەردەم ئەم هەلسوکەوتە ی حەزرەتی عەلی دا تەواو دۆش دامما. بۆیە پرسى:

- ئایا چی رێگری لێکردی؟ بۆچی پەشیمان بوویتەو و نەتکوشتم؟

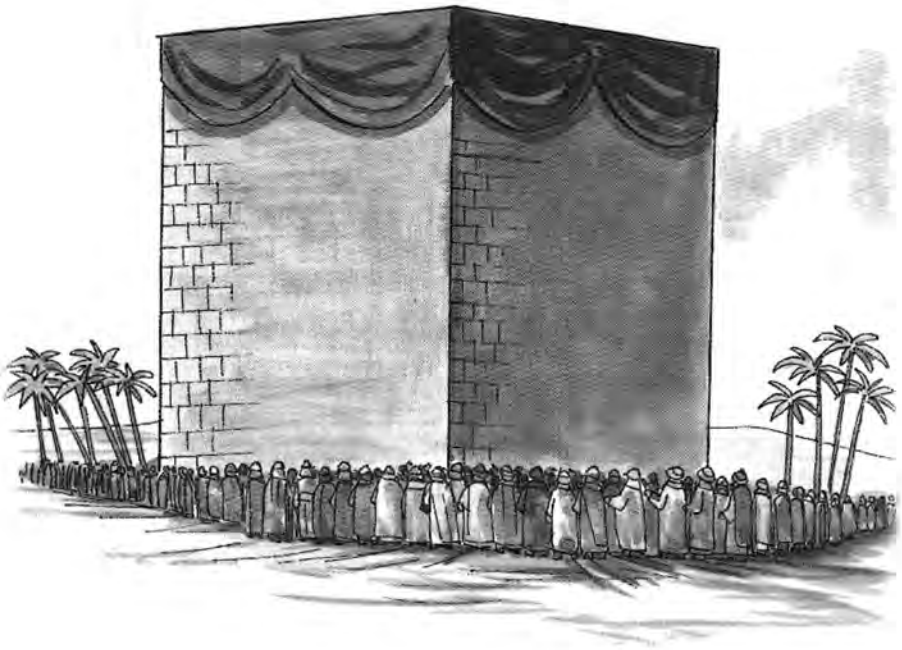
حەزرەتی عەلی لە وەلامدا وتی:

- کاتێک لە گەلت دەجەنگام لەبەر خاتری خوی گەورە بوو. بەلام کاتێک تفت کردە دەم و چاوم نەفسم هاتە پێشەو. واتە نەگەر بەمکوشتیتایە ئەوا لەبەر نەفسی خۆم دەمکوشتیت ئەوەک خوی گەورە. هەر لەبەر ئەمەبوو لە کوشتنت پاشگەز بوومەو.

بۆيە يېباوېرەكە زۆر لەم كرداره جوانه سەرى سووپما و لەبەر
خۆيەوه دەيوت ئەمە چ ئاييىنكە تەنانەت دوژمنەكەشى ناكوژيەت
لەبەر ئەوهى نە فسى تىكەل بە نىيەتەكەى بووه.

لە كۆتاييدا يېباوېرەكان سەريان ليشيوا و نەياندەزانی چى بكەن و
چۆن بجهنگن. جگه له ئابلۆقه دانى مەدينه هيچ چارهيهكى تريان
نەبوو. مانەوهى زۆريشيان دەبووه هۆى ماندوووبوونى سوپاكەيان و
پەرتەوازه بوونى ليدەكەوتەوه. لە هەمان كاتدا وەرزی زستانيش بەرپۆه
بوو. بۆيه بەيانىيەكيان بە فەرمانى خواى گەوره گەردەلوليكي توند
هەلى كرد و سوپاي دوژمنى پەرتەوازه كرد. ئيتەر ناچار بوون كه واز
لە شەرکردن بەيىن و هەلبىن.

* * *

من ناوی ئەو ناسرەمەو

دوای ئەوێ موسوڵمانان کۆچیان کرد بۆ مەدینە و دەولەتیان دامەزراند، نەیاندهتوانی بەناسانی سەردانی کەعبە بکەن. پیغەمبەری خوا و هاوێلانیش تامەزرۆی دیداری مالی خوا بوون. بۆیە بریاراندا بچن تەوافی مالی خوا بکەن. هەر وەها جگە لە شمشیری سەفەر، کەس هیچ جۆرە چەکیکی تری لە گەڵ خۆیدا نەبرد. بەم کارەشیان دەیانویست ئەو پێشانی دەسەلاتدارانی مەککە بدەن کە مەبەستیان شەر نییە و تەنها تەوافی خۆیان دەکەن و دەگەرێنەو. پاشان بە پۆشاکێ ئیحرامەو لە دووری پۆژەرپێک لە مەککەو مۆلیان دا.

کاتیک هه‌وآ گه‌یشته مه‌ککه، بیباوه‌پان به‌پرتاو کۆبوونه‌وه. هه‌ر له‌وێشدا ب‌پ‌یاریندا به‌هیچ شی‌وه‌یه‌ک ر‌ئ به‌هاتنه‌ناوه‌وه‌ی موسولمانان نه‌ده‌ن. نه‌مه‌ش سه‌رباری نه‌و هه‌موو نه‌ت پاکیه‌ی که پ‌یغه‌مبه‌ری خوا پیشانی‌دا، به‌لام نه‌وان له‌ ب‌پ‌یاره‌که‌ی خۆیان پاشگه‌ز نه‌بوونه‌وه. پاشان له‌ کۆتاییدا ب‌پ‌یار له‌سه‌ر ناشتی درا و نه‌و سا‌له‌ موسولمانان ته‌وافی که‌عه‌بیان نه‌کرد. دواتر بیباوه‌پ‌انیش به‌ نوێنه‌رایه‌تی سه‌وه‌یل هاتن بۆ واژۆکردنی ر‌یککه‌وتنه‌نامه‌که. پ‌یغه‌مبه‌ری خواش نه‌رکی نووسینی ر‌یککه‌وتنه‌نامه‌که‌ی سپارد به‌ هه‌زه‌تی عه‌لی و فه‌رمووی بنوسه‌.

هه‌زه‌تی عه‌لیش قه‌له‌مه‌که‌ی گرت به‌ ده‌ستیه‌وه و نووسی (بسم الله الرحمن الرحيم) جا‌ری ر‌سته‌که‌ی ته‌واو نه‌کردبوو که ده‌نگی نا‌په‌زایی سه‌وه‌یل به‌رزبووه‌وه.

- ناییت بنوسیت (بسم الله الرحمن الرحيم) چونکه نه‌گه‌ر باوه‌رمان پ‌ئی هه‌بوایه نه‌وا هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه دژایه‌تیمان نه‌ده‌کردن و له‌ گه‌لتان به‌شه‌ر نه‌ده‌هاتین.

هه‌رچی سه‌روه‌ریشمانه مه‌به‌ستی بوو ر‌یککه‌وتنه‌نامه‌که واژۆب‌کریت و ناشتی به‌رقه‌را‌یی‌ت. بۆیه کاتیک نه‌م نا‌په‌زایی سه‌وه‌یلی بینی، به‌ هه‌زه‌تی عه‌لی فه‌رموو:

- بنوسه نه‌م ر‌یککه‌وتنه له‌ نیوان محه‌مه‌د پ‌یغه‌مبه‌ری خوا و سه‌وه‌یلدایه.

هه‌زه‌تی عه‌لی به‌ دلشکاوییه‌وه نه‌وه‌ی پ‌ئی ده‌وترا ده‌ینوسی. به‌لام دیسان جا‌ریکی تر ده‌نگی نا‌په‌زایی سه‌وه‌یل به‌رزبووه‌وه و وتی:

- ناييت بنوسيت محهمهد پيغه مبهري خوا، نه گهر ئيمه
باوهرمان پي بگرديتايه نهوا بينگومان له گهلت نه ده جهنگاين.

جاريكي تر پيغه مبهري (د.خ) رووي كرده وه حه زره تي عدلي و
فهرمووي:

- نه وه بسره وه و له شوئيدا بنوسه نه م ريككه وتنه له نيوان
محهمهدى كورې عه بدوللا و سوه يلى كورې عه مردايه.

حه زره تي عدلي هه رگيز نه يده تواني وشه ي "پيغه مبهري خوا"
بسريته وه. بويه ته ماشايه كي پيغه مبهري خوي كرد و به روخساريدا
دياريو ده يوت چون شتي وا ده بيت؟!!

حه زره تي عدلي وتي:

- نه ي پيغه مبهري خوا به درژايي ژيانم هه ولم بؤ نه وه داوه كه
ناوي تو بدهم به گويي جيهاندا. نيستا چون ري به خوم بدهم نه م
وشه يه بسره وه! ناتوانم نه وه بكم نه ي پيغه مبهري خوا.

بويه پيغه مبهري (د.خ) داواي كرد شوئني وشه كه ي پي پيشانبدن
و خوي قه له مه كه ي وه رگرت و سرييه وه و وتي به حه زره تي عدلي
له بري پيغه مبهري خوا بنوسيت "محهمهدى كورې عه بدوللا".

دياره حه زره تي عدلي له بهر خو شه ويستي زوري بؤ پيغه مبهري
خوا نه يتواني به و كار هه لبستيت.

به پي ريككه وتنه كه ده بووايه هه ردولا بؤ ماوه ي ده سال جهنگ
له نيوانياندا رابگرن. هه روه ها ده بووايه موسولمانه كان سالي داهاتوو
ته وافي كه عبه بكن و نه مسال بگه رينه وه. نه گهر هاتو كه سيك له

خەلكى مەككە موسولمان بېوايە و برۇشتايە بۇ مەدينە، دەبوايە بگەرپىندرايەتەوہ بۇ مەككە. لە پۋالەتدا وا دياربوو كە بەندەكانى رىككەوتىننامەكە زۆر قورس بن و لەبەرژەوہندى موسولماناندا نەبن. بەلام پىغەمبەر (دروودى خۋاي لىبىت) ئەم رىككەوتنەى بۇ داھاتووى ئىسلام زۆر بە گىرنگ دەبىنى. چونكە بەم رىككەوتنە، خەلكى مەككە دانىان نا بە دەولەتى موسولماناندا. بەپىي رىككەوتنەكە موسولمانەكان دەياتۋانى بۇ ھەركۆيدەك بىانەوئت برۆن و ئەمەش دواتر بووہ ھۆى ناساندنى ئايىنى پىرۆزى ئىسلام بە ناۋچەكانى دەوروبەر.

لەو كاتەشدا سورەتى "فەتح" دابەزى و تىيدا مژدەى فەتحىكى گەورە بە موسولمانان درا.

* * *

چاكه

پۇژۇنكيان پىغەمبەرى خوا لە گەل ھاوەلاندا دانىشتبوو و قسەى
بۆ دەکردن. يەككە لە ھاوەلان بە سەرورمانى وت:

- ئەى پىغەمبەرى خوا ئىمە ھەموو دەزانين كە چەندە ھەزرەتى
عدەليتان خۆش دەوت. ئايا دەتوانين ھۆكارى ئەمە بزائين؟

پىغەمبەرى خوا فەرمووى ئىستا پىتان دەلئيم. پاشان يەككە لە

هاوه‌لانی نارد به دواى حه‌زه‌تى عه‌لیدا. دواتر پرووى کرده هاوه‌لانی
و لئی پرسین:

- نه‌گه‌ر چاکه‌تان به‌رامبه‌ر که‌سینک کرد و نه‌ویش له‌به‌رامبه‌ردا
خراپه‌ی له‌گه‌ل کردنه‌وه چی ده‌که‌ن؟

- هه‌ر چاکه‌ی له‌گه‌ل ده‌که‌ین.

- نه‌ی نه‌گه‌ر دووباره خراپه‌ی له‌گه‌ل کردنه‌وه؟

- هه‌ر چاکه‌ی له‌گه‌ل ده‌که‌ین.

- نه‌ی نه‌گه‌ر هه‌ر خراپه‌ی له‌گه‌ل کردنه‌وه؟

هاوه‌لانی سه‌ریان داخست و وه‌لامیان نه‌دایه‌وه که نه‌مه‌ش مانای
نه‌وه بوو دواى نه‌وه هموو چاکه‌یه جارینکی تر چاکه‌ی له‌گه‌ل
ناکه‌نه‌وه.

له‌م کاته‌شدا حه‌زه‌تى عه‌لی گه‌یشت و پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویستمان
(د.خ) هه‌مان نه‌وه پرسیاره‌ی له‌هاوه‌لانی کرد له‌حزه‌تى عه‌لیشى
کرد:

- نه‌ی عه‌لی نه‌گه‌ر چاکه‌ت له‌گه‌ل یه‌کینک کرد و نه‌ویش
له‌به‌رامبه‌ردا خراپه‌ی له‌گه‌ل کردیت چی ده‌که‌یت؟

- چاکه‌ی له‌گه‌ل ده‌که‌م.

- نه‌گه‌ر دووباره خراپه‌ی له‌گه‌ل کردی؟

- هه‌ر چاکه‌ی له‌گه‌ل ده‌که‌م.

- نه‌ی نه‌گه‌ر هه‌ر خراپه‌ی له‌گه‌ل کردی؟

- هەر چاکەى له گەڵ دەکەم.

پێغه مبه‌ر (د-خ) ئەم پرسیاره‌ى جهوت جار دووباره کردوه له هه‌موو جاره‌کاندا وه‌لامى ده‌دايه‌وه و ده‌یوت هه‌ر چاکه‌ى له گه‌ڵ ده‌کەم.

هاوه‌لان وتیان:

ته‌واو پێغه مبه‌رى خودا نى‌ستا تى‌گه‌يشتىن که بۆچى نه‌وه‌نده
حه‌زهره‌تى عه‌لیت خو‌ش ده‌یوت.

* * *

ئالا

خەيبەر يەككىكە لەو جەنگانەي كە لە مېژووي ئىسلامدا گرنكى خۆي ھەيدە. لە سالى ھەوتەمى كۆچيدا پىغەمبەرى خوا فەرمانى كرد سوپايەك نامادەبكرىت بۇ گرتنى قەلاي خەيبەر. نىتر پاش تەواو بوونى نامادەكارىيەكانى جەنگ، پىغەمبەرى خوا سوپاكەي خستە جوولە و بەرھو خەيبەر بەرپى كەوتن. يەھودىيەكان لە قەلاي خەيبەر دەرئان، ھەركاتىكىش دەر فەتتىكان چنگ بكموتايە ئەوا يەكسەر بىباوېران و ھۆزەكانى تران دژى موسولمانان ھاندەدا و ھەمىشە سەرقالى نانەھوي ئازاۋە و دووبەرەكى بوون.

ئەم قەلايە لەسەر بەرزاييەكانى ناوچەكە دروستكرابوو. بۆيە گەيشتن پىي و چوونە ناوھوي كارىكى ھەروا ئاسان نەبوو.

دانيشتوانى قەلاكە بە گەيشتنى ئەو سوپا بەھىزى موسولمانان تەواو شېرەبوون و خىزا كەوتنە خۆيان و دەرۋازەكانى قەلاكەيان داخست. نىتر ھىزىشكردنە سەر قەلاكە چەندىن رۆژى خاياند. دياربوو قەلاكە ھەروا بەئاسانى نەدەگىرا. بۆيە رۆژنىكان پىغەمبەر (د.خ) ھاۋەلانى كۆكردەھە و پىي فەرموون:

- بهیانی ئالاکه ددهم به که سینک که خوی گهوره له سهه دهستی
ئهو دا فتهحی قه لاکه مان پیج دهبه خشیت. ئهو که سه خوی گهوره
و پیغه مبهری خوی خۆش دهوئیت و خوی گهوره و پیغه مبهره که شی
ئهو یان خۆش دهوئیت.

هه موو هاوه لان به تاسه وه چاوه پری پۆزی دواتریان ده کرد. ئهو
شه وه کهس خه وه نه چوه چاوی. هه مووان بیریان له وه ده کرد وه که
بلیت کی ئالاکه وه رگریت؟!

پۆز بووه وه و کاتی چاوه پوانکراو هاته پی شه وه. هاوه لان هه موو
چاویان له لیوی پیغه مبهری خوا بوو و ئاره زوی ئه وه یان ده کرد که
ناوی خۆیان له ده می موباره کیه وه بیستن و ئهو ئه رکه پی رۆزه یان
پیج بسپێردریت. پاشان کاتیک پیغه مبهر (دروودی خوی لییت)
چاوی به ناو هاوه لاندا گێرا، دیار بوو ئهو که سه ی ئهو ده یوست له وی
ناماده نه بوو. پاشان پرسی:

- عه لی له کوئیه؟

نیتر هاوه لان بو یان پروون بووه وه که پیغه مبهری خوا ئالاکه ده داته
ده ست کی.

- عه لی نه خۆ شه.

پیغه مبهر (د.خ) فه رموی:

- بچن بۆم بانگ بکه ن.

پاشان هه زه ته ی عه لی یان بانگ کرد و ئه ویش هات. پیغه مبهری
خواش داوای شیفای له خوی گهوره بۆ کرد و ته ندروستی باش بوو.

دوای ئەوێ خوای گەورە شیفای بۆ حەزرەتی عەلی نارد و چاک بوووە، پێغەمبەری خواش ئالای موسوڵمانانی پێدا. لەو ساتەدا هەموو کەسێک خۆزگە و تاواتی دەخواست کە لەجێی حەزرەتی عەلی بووایە و ئەو نەرکە پیرۆزەیی بێ بسپێردرایە.

کاتێک حەزرەتی عەلی ئالاکەیی وەرگرت، خۆشەویست پێی فەرموو:

- سەرەتا بانگیان بکە بۆ سەر ئایینی ئیسلام. ئەگەر پەسەندیان نەکرد ئینجا لەگەڵیان بجەنگە. لە پاش ئەمەش فەرمووی "ئەو عەلی ئەوەش بزانه کە ئەگەر بێت و خوای گەورە لەسەر دەستی تۆدا هیدایەتی کەسێک بدات ئەوا پاداشتت لەو کەسە زیاترە کە هێندەیی دۆڵێک و شتر لە پێناو خوای گەورەدا دەبەخشیت."

ئێتر حەزرەتی عەلی ئالاکەیی هەلگرت و چوووە پێشی سوپاکەو. پاشان سێ جەنگاوەر لە یەهودییەکان و سیانییەکان لە موسوڵمانان بەرامبەر یەکتەر وەستانەو. لە پاش ڕووبەر و ڕووبوونەویەکی سەخت موسوڵمانەکان توانیان بەرامبەرەکانیان بەزینن و شکستیان پێبەیتن.

دوای ئەم ڕووبەر و ڕووبوونەویەش بەناوبانگترین جەنگاوەری خەیبەر کە ناوی مەرحەب بوو، لەو کاتەدا دوو زێتی پۆشیبوو، هاتە مەیدانەکەو. دیارە مەبەستی تەنھا تۆلە کردنەو بوو بۆیە بە هەموو توانایەکییەو هەواری کرد و وتی:

- ئایا کەس نییە بێتە بەرامبەرم؟

حەزرەتی عەلی شمشیرەکی ڕاکێشا و شیرتاسا لێی چوووە پێشەو.

نەم جۆرە پروبەرپوویونەوانە شتیکی نامۆ نەبوو بۆ حەزرەتی عەلی،
چونکە پێشتریش شکستی بە عەمر هێنابوو کە لەناو عەرەبدا بەو
ناویانگی دەرکردبوو کە دەتوانی ت پروبەرپووی سەد پیاو بپێتەوێ.
ینگومان ناکامی مەرحەبیش هیچ جیاواز نەبوو لەوێ عەمر. بۆیە
پاش مەملانییەکی کورت مەرحەب بە زەبرنکی شمشیرەکی شیژی
خودا کەوتە سەرزهوی.

کاتیک پێغمەبەری خوا چاوی بەم دیمەنە کەوت، بە هاوێلانێ
چواردەوری خۆی فەرموو:

- دلتان خوښ بڼت چونکه پرزگارکردنی خهیبهر ناسان بوو.

نیتړ نهوهنهی نهبرد هردوو سوپاکه پرویه پرووی په کتربونهوه و به همموو توانایه کیانهوه هیرشیان دهبرد. له گهرمهی جهنگه که دا چه زرهتی عملی شمشیره کهی له دهست کهوته خواروه. بویه نهو هاوه لانهی نه مهیان بینی ترسان لهوهی چه زرهتی عملی شتیکی به سه ربیت. نیتړ چه زرهتی عملی "الله اکبر"ی کرد و دهرگا گهوره کهی قه لای خهیبهری به رز کردهوه و دهرگا که بوو به قه لغان بوی. نیتړ نهو کوامه له جهنگاوه وهی هیرشیان بو هینابوو په رته وازه بوون و هه ریه که بیان کهوتن به لایه کدا.

نهو هاوه لانهی چه زرهتی عملی یان به مجوره بینی ته و او گه شانوه و جارنکی تر ورهیان به بهر دا هاته وه. نیتړ دوزمن لهوه زیاتر بهر گهی نهو هیرشه به زه برانهی نه گرت و نه وهندهی نه برد خهیبهر پرزگار کرا. نه مهش جارنکی تر پشترا سکر د نه وهی نهو هه والهی سه روه رمان بوو که پیش جهنگه که پنی را گه یان د بوون. دواي جهنگه که رافیعی هاوه لی پیغه مبه ر (درودی خوی لی بییت) که زور سه رسامبوو به دهرگا به رز کرده وه کهی چه زرهتی عملی، به خوی و حوت هاوه لی دیبه وه نه یان توانی دهرگا که له شوینی خوی بجوولینن. دوا جار دهرگا که به چل که سه وه به رز کرایه وه.

* * *

ئازارى جودايى

ده سال تىپەرىپو بەسەر كۆچكردنى پىنغەمبەرى خودادا بۇ مەدىنە. لەم دە سالەدا ئايىنى ئىسلام بەناو نىمچەدوورگەى عەرەبدا بلاو بويووه. لە دوو سالى كۆتايىدا بە ھەزاران كەس ھاتبوونە مەدىنە و ئىسلاميان پەسەند كوردبوو و موسولمان بېوون.

ئەو سالە پىنغەمبەر (د.خ) بېريارى ھەج كوردنى دا. دەيوست ھەموو موسولمانەكانىش بەشدارى ئەم ھەجە بكن.

ھەزرەتى عەلى لە دەمى ئەم بانگھىشتەدا لە يەمەن بوو. ئەو بەتايىبەتى لەلايەن پىنغەمبەرى خوداوه نىردرابوو بۇ يەمەن بەمەبەستى بانگەوازكردن بۇ ئايىنى ئىسلام. ھەزرەتى عەلىش مالى بە مالى دەگەراو بانگھىشتى دەكردن بۇ سەر ئايىنى ئىسلام.

ھەر كە ھەوالەكەى بىست خىزا بەرەو مەككە بەرى كەوت. كۆمەلىك خەلكى تازە موسولمانىشى لەگەلدا بوو. زياد لە سەد ھەزار حاجى لە مەككە كۆ بېوونەوه. ئەم ھەجە يەكەمىن و كۆتا ھەجى پىنغەمبەر بوو (دروودى خواى لىبىت). لەوى "وتارى مالىئاوايى" خويئندەوه و ناموژگارى موسولمانانى كرد.

لە دەمى ھەجى مالىئاوايىدا خواى گەورە ئايەتتىكى ناردە خوارەوه كە دەفەرموتت: "ئەمرو ئايىنەكەم بۇ تەواوكردن و ئەو نىعمەتەم

بۇ تەواوکردن كە دابووم بە موسولمانەكان.“

لە پاش حەجى مائىناوایی پىنغەمبەر (د.خ) گەراپەوہ مەككە. سەر ئىشەيەكى زۆر بەھىزى تروش بوو. نازارەكەى ھەر لە زیاد بووندا بوو. موسولمانان زۆر دلگران بوون بە نەخۆشەيەكەى پىنغەمبەر (د.خ). ئىتر ئەوہوبو پىنغەمبەر (د.خ) پۈشتە مزگەوتى نەبەوى بۆلاى ھاوہلەكانى و وتارى بۆدان.

لەپاش ئەو پۈژوہ ھاوہلەكان پىنغەمبەرى خۆشەويستيان نەبىنىيەوہ. پىنغەمبەرى خۆشەويستمان لە گەل خىزانەكەيدا مايەوہ.

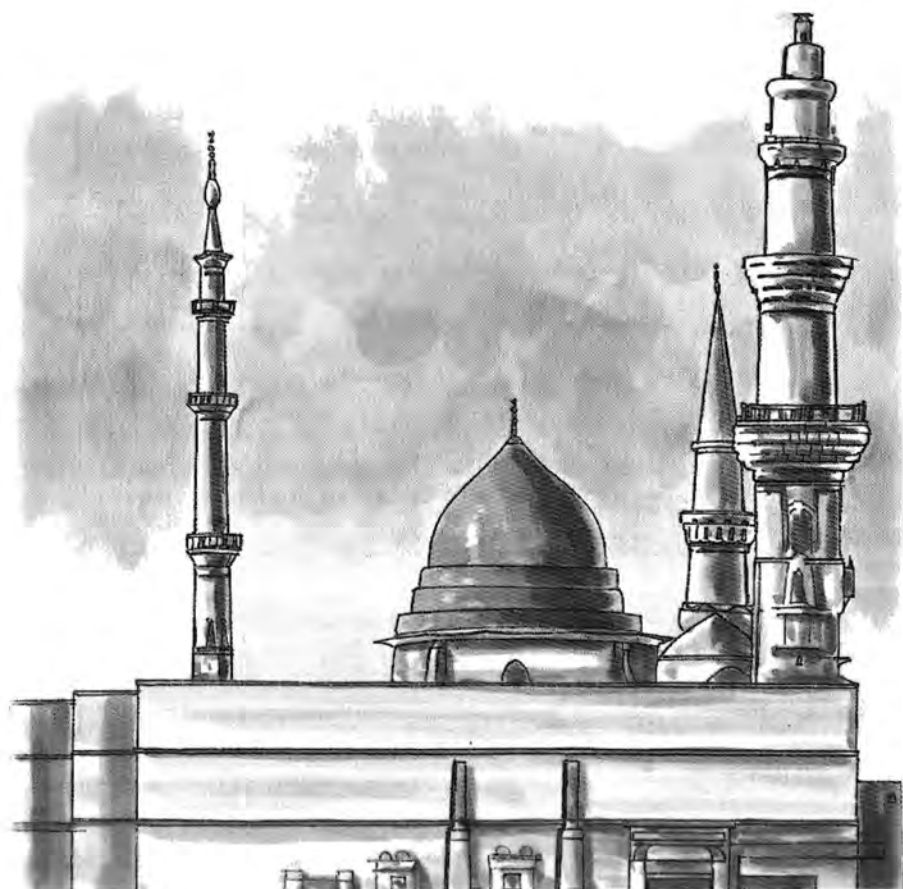
پىنغەمبەرى نازىزمان سىازدە پۈژ بە نەخۆشى كەوت لە جىگادا. لە كۆتاييدا كاتى بەيەكگەشتنەوہى ھات لە گەل خوائ گەورەدا لە كاتىكى ئىوارەدا رۆحى بەخشيەوہ بە خوائ گەورە. ھەزرتى ئەبويەكر ھەردوو چاوەكانى ببوون بە گۆمى فرمىسك. بۇ دواجار تەماشاي پىنغەمبەرى خوداي كرد و وتى:

- كە لەژياندا بویت چەندە جوان بویت ئىستاش ئەوہندە جوانیت.

موسولمانەكان تەواو شان و باليان شكابوو ھەزرتى عومەر خۆى لەدەست دابوو.

- دەيوت كى بلىت پىنغەمبەر مردووه (د.خ) مىلى دەپەرپىنم.

ھەزرتى ئەبويەكر فەرمووى: ”ھەركىچ پىنغەمبەرى دەپەرست ئەوا پىنغەمبەرى خودا كۆچى دوايى كرد. وە ھەركىچ خوائ گەورەى دەپەرست ئەوا خوائ گەورە ماوہ و نامریت.“ وە لەدواى ئەمەش ئەم ئايەتەى خۆئندەوہ. ”ئەى محمد بىگومان تۆش دەمریت و ئەوانيش

“دهەرن.”

هەزرەى عەلىش بە كۆچى دوايى سەردارى سەرداران وەكو مۆم
 دەتوايەو. لە سايەى ئەودا نەپۆشتبوو سەر هەيچ ئايىنىكى تر جگە
 لە نىسلام و لەبەردەم هەيچ بتيكدا نەنوشتابوو. هەرچييهك فيزبوو
 لەووه فيز بوو و هەرچييهكى بينيوه لە گەل ئەودا بينبووى. بەو
 ناودا دەگەراو نەيدەزانى چى بكات كە لە ناكاو گوئى لە دەنگيك
 بوو يەكيك بانگى كرد و ووتى:

ئەى عەلى لە كوئى؟

رېنگه یو کرایدوه له قهربالغیبه کهدا و حهزرتی عملی بهرو
ئمو شوئنه روشت که دهنگه کهی لئوه دهات.

وتی فەرموو.

-ئیتستا کاتی به جیهینانی وهسییه ته کهی پیغه مبهره (د.خ).
پیغه مبهری خوا وهسییه تی کردوو که تو بیشویت له دواى مردنی،
ئیتستاش وهختی به جیهینانی وهسییه ته کهیه تی.

حهزرتی عملی هیچی نهوت و روشت بۆلای جهستهی موباره کی
سهردارى سهرداران بۆئوهی ئهو نهرکه پیرۆزه جیه جی بکات و
جهستهی موباره کی حهزرتی پیغه مبهره (د.خ) بشوات. نازانری ئهو
جهسته موباره که به نهرینه کانی حهزرتی عملی شوڤردرا یاخود بهو
ئاوهی پیایدا ده کرد.

حهزرتی عملی له سهر وهسییه ته که، پیغه مبهرمانی شوڤرد. له
کاتی کدا که زۆر حالی په ریشان بوو و له دنیا بیتاگا ببوو، پی
نا بهو ناگره جوداییه کی له دلیدا هه لکرا بوو و خستییه ناو
گۆره کهوه.

کچه کهی پیغه مبهرمان حهزرتی فاتیمه ده گریا:

-چۆن دلئان رېنگه تان پی ده دات که خوئل بکن به سهر پیغه مبهری
خوادا؟؟؟...

حهزرتی عملی به زۆر پی نا بهو ناگری دابرا نهی که له دلیدا
هه لکرا بوو، ناچار بوو که دلنه وایی خیزانه خو شه و سیته کهی بکات.
ئهو ئیتتر نه ما بوو. نهرکه کهی خوئی جیه جی کرد بوو و بهرو

نيشتمانى راستى خۆى گەپراپوۋە و بەخوای خۆى شاد بوۋە.

پىغەمبەرى خۆشەويستمان (د.خ) باشتىنى مرۆفەكان بوو،
جوانتىنى مرۆفەكان بوو، چاگەكارتىنى مرۆفەكان بوو. مايە
شانازى بوونەۋەران بوو. بەلام ئەويش لە كۆتاييدا مرۆفۇڭ بوو، ۋەكو
حەزرىتى ئەبوبەكر دەيوت، دەبوايە مائىئاۋايى لەدنيا بگردايە. بەھۆى
كۆچگردىشىيەۋە موسولمانان بېچ پىشەۋا مابوونەۋە.

موسولمانەكان كۆ بوونەۋە و بېرياندا جىنشىننىڭ بۇ خۆيان
ھەلبىزىرن. حەزرىتى ئەبوبەكر فەرموۋى:

- ئەى خەلكىنە، ئەۋەى كە بە دلى مندا دىت حەزرىتى عومەر
يان عوبەيدەيە.

حەزرىتى عومەر و عوبەيدە وتيان:

- نەخىر ئەى ئەبوبەكر! تۆ لە ئىمە شىاوترى، بىنە دەستت با
بەيەتت بەينى.

ئەۋ موسولمانانەش كە لەۋى بوون ھەمويان حەزرىتى ئەبوبەكرىان
دەيوت لەبەر ئەۋە حەزرىتى ئەبوبەكر ھەلبىزىردا.

حەزرىتى عەلىش بۇ پۇژى دواتر رۇشتە لاي حەزرىتى ئەبوبەكر
ۋ ھىۋاي سەركەۋتنى بۇ خواست.

* * *

ده قاتی قازانج

حه زرتی عهلی ههر دهر فه تئیکی بدؤزییایه ته وه حه سهن و حوسهینی
هه لده گرت و دهیگیزانندن به ناو شوئنه خوشه کانی مه دینه دا.

له یه کئیک لهو گه پاناندا، به دهم قسه کردنه وه به پئندا دهرؤیشتن.
حه سهن و حوسهین پرسیاریان له باوکیان ده کرد دهریاری ته شوئنانه ی
که دهیانبینین. حه زرتی عهلیش له ناخه وه وه لامی پرسیاره کانیانی
ده دانه وه. به مجوره که به پئنگاکه یاندا به رد هوام بوون پیانئکی پیر
هاته پئیان. زور ماندوو دیار بوو. لییان نزیک بووه وه و وتی:

- زورم برسپیه و نه صرؤ نانم نه خوار دووه، یارمه تهم دهن؟

حەسەن و حوسەین وتیان:

- با یارمەتی ئەو مامەییە بەدەین ئەها ئەلێت برسیمە!

حەزرتی عەلیش هەمان ڕای منداڵەکانی هەبوو. دەیزانی کە
پیاوێک بە ڕاست پێوستی بە یارمەتی هەیه بۆیە دەستی کرد بە
گیرفانەکانیدا. چاوی پیرە پیاوێک لە خۆشیاندا دەبریسکایەو. لە
ناخوێ دەپوت لە کۆتاییدا یەکیکم دەستکەوت کە هاریکاریم بکات.

حەزرتی عەلی هەموو گیرفانەکانی گەرا بەلام هێچی
نەدۆزییەو، تەماشایەکی کابرای کرد و وتی:

- لەبیرم چووێ پاره هەلگرم لە گەل خۆم.

ڕوخساری پیاوێک پیرە کە گۆراو زۆر بێزاربوو. چونکە چەند
ڕۆژێکە برسییە. ئەگەر لە باریکی زۆر خراپدا نەبوایە داوای
یارمەتی لە کەس نەدەکرد.

حەزرتی عەلی وتی:

ئەگەر چاوەڕۆی دەکەیت لێرە، منداڵەکان دەنێرم پارەت بۆ بەینن.

پیاوێک پیرە کە بە شەرمیکەو وتی:

-چاوەڕۆی دەکەم.

حەزرتی عەلی ڕوویکردە حەسەن و حوسەین و وتی:

- دەی کۆرەکانم ئەو شەش درهەمەیی لای دایکتان دامناوێ بۆم

بەینن.

حەزرتی حەسەن و حوسەین کە زۆر پەرۆشی حالی مامەپیرە

بوون، وتیان:

- باشه بابە گیان.

نەمەیان وت و بەراکردن بەرھو مائەوہ گەرانەوہ.

بەخیزیی لەدەرگایان دا، دایکیان ھەزرەتی فاتیمە دەرگاگەیی
لینکردنەوہ. کە منداڵەکانی بەتەنیا بینی، بە پەشۆکانەوہ پرسیاری
لینکردن:

-خێرە منداڵان چی روویداوہ؟ ئەی باوکتان لە کوێیە؟

- باوکم چاوەڕێمان دەکات ئەو پارھیی دەوێت کە بەیانی دابووی
بە تۆ.

- چی لەو پارھیی دەکات؟

- دەیدات بە کابرایەکی پیر کە زۆر پێوستی بە یارمەتییە. دایە
گیان با بیدەین!!

- دەیدەین بەلام لە مائەوہ ئاردمان ھیچ نەماوہ. باوکتان ئەو
پارھیی بۆ ئارد کەرین دابوو. برۆنەوہ دووبارە لێی پیرسنەوہ نەوہک
لەبیری چووینتەوہ کە دەیت ئارد بکەین.

منداڵەکان وتیان "باشە". نینجا چۆن ھاتبوون ئاوا گەرانەوہ.
ھەزرەتی ھەلی وتی:

- پارەکەتان ھینا؟

ھەسەن:

- بابە دایکم وتی ئەو پارھیی بۆ ئارد کەرین داوھەتی، لێی

پېرسن بزانه راي گورپويه يان له سهر نارد كړينه كه سووره.

حزرتي عدلي نه يده ويست نوميدى پياوه پيره كه به هه دهر بدات،
بوږيه رووى كرده وه منداله كاني و وتى:

- منداله كان برون بولاي دايكتان و پتي بلين شو پارويه له
كارنكي خيرتردا به كار دهينين.

منداله كان جارنكي تر روشتنه وه لاي دايكيان و قسه كه ي باوكيان
پينگه ياند. حزرتي فاتيمه نه مجاريمان هيچي نهوت، يه كسهر
پاره كه ي له ژوروهه هيناو داي به منداله كان. منداله كان پاره كه يان
وهرگرت و گه رانه وه و دايان به باوكيان. حزرتي عدلي پاره كه ي
وهرگرت و داي به پياوه هه ژاره كه. پياوه كه نزي بؤ كردن و له وناوه
دوور كه و ته وه.

حزرتي عدلي پاش ماويه ك گه راني تر له گهل منداله كانيدا
گه رانه وه ماله وه. كه گه يشتنه لاي دهرگاي ماله وه، پياونك به
حوشترنكه وه لييان نزيك بوويه وه و سلاوى لي كردن.

حزرتي عدلي له پياوه كه ي پرسى:

- له كوږه هاتوويت و بو كوي دهر و يت؟

- نه پرؤم نه م حوشتره ي كه دهيينى بيفرؤشم. نه گه ر دته و يت با
پيت بفرؤشم؟

- به چهند دهيفرؤشيت؟

- به سهد و چل درهمم.

ئەم پارەيە بۇ ئەو حوشترە گەورە و جوانە زۆر كەم بوو. حەزرەتى
عەلى ماوەيەك بيري كرده و بە كابرأى وت:

- دەمويست بيكرم بەلام نئستا پارەم پى نيبە. ئەگەر بەوہ رازى
بيت دواتر پارەكەت بەمەي دەمەوتت بيكرم.

پياوہكە وتى:

- ئەى عەلى ئەگەر يەككى تەر بووايە پىم نەدە فرۆشت. بەلام
تۆ كەسيكى باوہ پىكراوى. لەبەر ئەوہ پىت دە فرۆشم. دواتر دەتوانى
پارەكەم بەدەيتەوہ.

رېكەوتن و كابرأ حوشترەكەى بە دارى بەردەم مائەكەوہ بەستەوہ
و پۆشتن. حەزرەتى عەلى هېشتا نەپۆشتبويە ژورەوہ لەگەل
مندالەكانيدا تەماشأى حوشترەكەيان دەكرد.

پياوئكى تەرھات بە لاياندا و سلاوى لى كرددن و تەماشايەكى
حوشترەكەى كردد و پرسى:

-چەندە حوشترىكى جوانە، زۆر پىويستم بە حوشترىكى وايە،
پىم دە فرۆشن؟

حەزرەتى عەلى وتى:

بەلى دەيفرۆشم.

پياوہكە سەرى حوشترەكەى گرتبوو و سەبرى دەكرد و بە دلى بوو.
بە حەزرەتى عەلى وت:

- بە چەند دەيفرۆشيت؟

- دوو سەد درهەم.

وتی باشە پازیم، کابرا دووسەد درهەمی لە گیرفانی دەرھینا و دایە دەست حەزرتی عەلی. پاشان حوشرەکەیی برد و پۆشت.

حەزرتی عەلی کە پارەکەیی لە کابراکە وەرگرت منداڵەکانی ناردە ژوورەو خۆی پۆشت بۆلای ئەو کابرایەیی کە حوشرەکەیی لێکریبوو. پیاوێکەیی دۆزییەوە و پارەکەیی دایەو.

کە گەرپایەو مالهەو زۆر دلی خۆش بوو و بە حەزرتی فاتیما ووت:

-ئادەیی دەستت بکەرەو.

حەزرتی فاتیما بە پەرۆشییەو هەردوو دەستی کردەو و چاوەڕێی دەکرد. حەزرتی عەلی شەست درهەمەکەیی کە لە فرۆشتنی حوشرەکە قازانجی کردبوو، خستییە دەستی حەزرتی فاتیماو.

حەزرتی فاتیما بە سەرسۆرمانەو سەیری پارەکەیی کرد و وتی:

- ئەمە لە کوێو هات ئەی عەلی؟! بەیانی کە شەست درهەمەکەت دامی ووت "ئەمە هەموو پارەکەمانە."

حەزرتی عەلی وتی:

- تا ئەو کاتەیی شەست درهەمەکەم دا بە پیاوێکە هەژارەکە وەها بوو ئەی فاتیما.

- یانی چۆن؟

حەزرتی عەلی ئەوانەیی بەسەری هاتبوون یەک بە یەک بۆ

خیزانه که گیرایه وه. به حه زرتی فاتیمه ی وت:

- له پیغه مبهروه بیسترومه (دروودی خوی لیبت)، خوی گه وره
پیی فمروه ”هرکه سیک چاکه یه ک له گه ل که سیکدا بکات ده
هینده ی نهو چاکه یه ی پی ده دریته وه.“

حه زرتی فاتیمه وتی:-

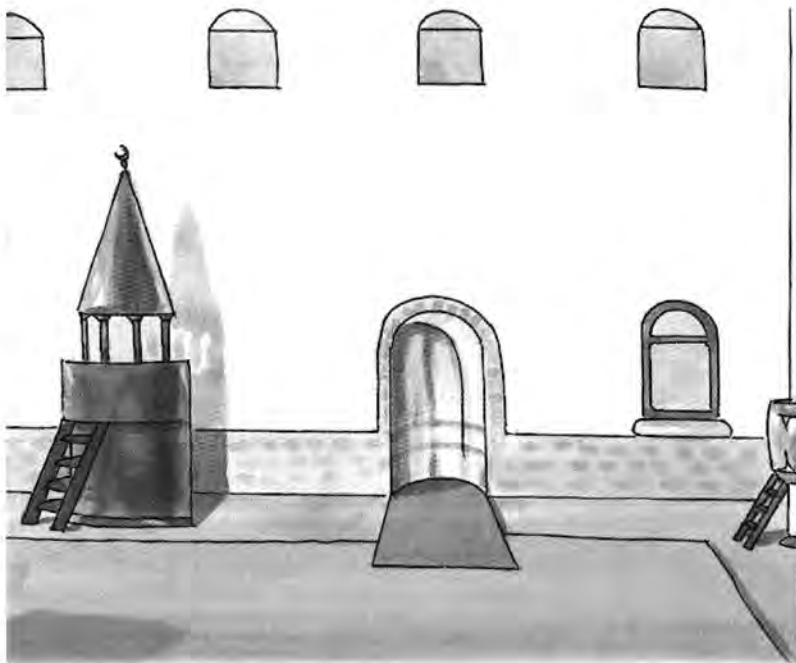
- که واته تۆ نه مرۆ چاکه یه کت کرد و ده قاتی چاکه کت
وه رگرته وه.

حه زرتی عه لی وتی:

- به لئی ریک و ابوو.

هموویان سوپاسی خوی گه وره یان کرد له سه ر نهو به خششانه ی
که خوی گه وره پیی به خشیبوون.

* * *

نهرکیکی قورس

له گه‌ل شه‌هیدکردنی حه‌زرتی عوسماندا، ناسمانی مه‌دینه به پهلهره‌شی هه‌ور داگیرابوو. هه‌لگه‌راوه‌کان له‌ناو مه‌دینه‌دا بوون و مه‌دینه‌یان جینه‌هیشتبوو. به‌هۆی هه‌لنه‌بژاردنی جینشینی نو‌ئوه ناکۆکییه‌کان به‌رده‌وام بوو.

بکوژه‌کانی حه‌زرتی عوسمان به‌سه‌ریه‌ستی ده‌سوورانه‌وه. تا‌قیمیکیش ئه‌وان و هه‌لگه‌راوه‌کانی ده‌پاراست.

که‌سیکی وه‌کو حه‌زرتی عه‌لی که نه‌یده‌ویست ئه‌و نهرکه قورسه‌ی جینشینی وه‌ریگریت، له‌ناو مه‌دینه‌دا نه‌ده‌مایه‌وه و ده‌یویست چاوه‌کان

نەيبىنن و دەرئەكەوئىت بۆيە دەپۋىشتە باخى دارخورماكانەوہ و
كاتەكانى لەوئى بەسەر دەبرد.

بەلام خەلك دەيانويست ئەو لە پيش خۇيانەوہ بيبىنن. ئەمەشيان
لە دانىشتنى جيا جيا دا باس دەکرد. پىنجمين رۆژ بوو لە دوای
شەھيدکردنى حەزرتى عوسمان. حەزرتى عدلى بۆ نوپۇزى ھەينى
رۆشتبوو بۆ مزگەوت، ئەوانەى لەوئى بوون ھەموويان بەيەعتيان دا
بە حەزرتى عدلى واتە ئەويان وەكو جىنشىن ھەلبۇارد.

حەزرتى تەلھەى كوپى عوبەيدوللا و حەزرتى زوبەيرى كوپى
عواميش لەوئى بوون. كە پيشتر حەزرتى عومەر رايىسپاردبوون بۆ
ھەلبۇاردنى جىنشىن. ئەوانيش بەيەعتيان بە حەزرتى عدلى دا و
وہك چوارەم خەليفە ھەلبۇرئەرا.

رۆژانئىكى سەخت چاوپرئى حەزرتى عدلى دەکرد. كۆمەلئىك
كىشە ھەبوون كە دەبوو چارەسەرى بگردنايە. لەپيش ھەموويەوہ
دەبوايە بكوژانى حەزرتى عوسمان بدۆزرتەوہ و سزا بدرئەن.

لەدوای نوپۇزى ھەينىيەوہ خەلكەكە ئامارەيان بەوہ كرد و
بەمشپويە دوان:

ئەى پيشەوای باوہرداران! ئەو تاقمەى كە دەزانين حەزرتى
عوسمانيان شەھيد كردوہ و ئەو كارەيان بە ھەلال داناوہ بۆ خۇيان،
پئويستە بدۆزرتەوہ و سزا بدرئەن.

حەزرتى عدلى:

- وە نەبيت ئەوہى ئىوہ دەيزانن من نەيزانم. بەلام لەم كاتەدا

چۆن دوتوانين سزاي ئەو كەسانە بدەين كە خۆيان بوون بە دادوهر و
خۆيان بەرپاست دەزانن. با لەپيشدا كەش و ھەواكە جيگير ببیتھو
دواتر مافەكان وەردەگيرئەنھو، بكوژەكاني حەزرەتي عوسمانيش
دەدۆزئەنھو.

حەزرەتي عەلي سەرەتا لە واليەكانەو دەستي پيكرد. مەبەستي
ئەو بوو ئەو واليانە بگۆرپيەت كە لە قەيرانەكە تيوەگلابوون و
لەجيان كەساني دي دابنيت. ھەربۆيە دەستي كرد بە ناردني والي بۆ
ميسر و يەمەن و بەسەر و كوفە.

ئەو واليە نوپيەي كە ناردبووي بۆشام بەھۆي ناپەزايي واليە
كۆنەكەو كە موعاوييە بوو نەيتواني دەستبەكار ييت. حەزرەتي عەلي
نامەي نارد بۆ موعاويە، بانگي كرد تاوەكو بە شيوہيەكي ناشتبيانە
چارەسەري بكەن. بەلام موعاويە نيژدراوہكەي بيھودە ناردەوہ. دواتر
لە نامەيەكدا وەلامي نامەكەي حەزرەتي عەلي نووسي و بە يەكئەك
لە نيژدراوہكاني خويدا ناردی.

حەزرەتي عەلي كە نامەكەي وەرگرت زۆر دلگران بوو. چونكە
نامەكە ئەوہي دەرەخست كە موعاوييە بە جيئشيني حەزرەتي عەلي
پازي نپيە.

* * *

تاقیکردنهوه

که موعاویه ناره‌زایی ده‌رپری به‌رام‌بەر جینشینیی حەزرتی عەلی، ناکۆکی که‌وته گۆرئ. له‌و ماوه‌یه‌شدا دایکی ئیمانداران حەزرتی عایشه به‌ مەبه‌ستی عومره‌ کردن رۆشتی‌بوو بۆ مەککه و زانیبووی که حەزرتی عوسمان شه‌هید کراوه. هەر که هه‌واله‌که‌ی بیست خه‌لکی له‌ چوارده‌وری حەزرتی عایشه کۆبوونه‌وه. قه‌ره‌بالغیه‌کی زۆر دروست بوو. قه‌ره‌بالغیه‌که له‌ گه‌ل حەزرتی عایشه‌دا به‌رپێکه‌وتن بۆ به‌سه‌ره. له‌ناو قه‌ره‌بالغیه‌که‌دا دوو که‌س له‌ عه‌شه‌ری مویه‌شه‌ره‌شی تێدا بوو (ئه‌و ده‌ که‌سه‌ی که موژده‌ی چوونه به‌هه‌شتیان پێ درابوو) نه‌وانیش ته‌لحه‌ی کۆرپی عوبه‌یدوللا و زویه‌ری کۆرپی عه‌وام بوون. ئه‌و دوو هاوه‌له‌ش کوزرانی حەزرتی

عوسمانيان پيچ قبول نه كرابوو بويه له گهل داىكى ئيمانداراندا به شداريان كرد و بهرېنكه وتببون بهرېو به سره. نه و بېو والى مه ككه و يه مەنیش پشتگيرى خوځيان راگه ياند و بوونه كۆمه لىكى گه وړه. مه به ستیان زور راستگويانه بوو. ده يانويست بكوژه كاني حەزرتى عوسمان بدوزنه وە و سزايان بدن.

حەزرتى عەلى كه له م هه واله ناگادار كرايه و به خوځى و سوپا كيه و بهرېو به سره كه و ته پړئ. هه ردوو لا مه به ستیان نه بوو له گهل يه كترى بجه ننگن. حەزرتى عەلى كه له به سره نزيك بووه و عاميرى وه كه هه والدهرى خوځى نارد. نه و يش له جينگايه كه ته لحه و زوبه يرشى ليخ بوو له حەزرتى عايشه ي پرسى كه چوځ به و هه كارنك هه ستاوه. حەزرتى عايشه ش وتى:

- نه و هى منى راپيچ كردوو بۇ ئيره داوا كردنى ناشتیه بۇ خه لكى.

- نهى داىكى باوه رداران مه به ست چيه له ناشتى؟

- به سزا گه ياندنى بكوژانى حەزرتى عوسمان. تاوانباران به سزاي خوځيان نه گهن و ناشتى له ناو خه لكىدا بهر قه رار ده ييت.

- نهى داىكى باوه رداران كيشه كه له وه نالوزتره كه تو ده يينيت. ئيستتا تو ليره ده ييت به هوځى كوژرانى شەش سەد كەس. به م هويه شه وه شهش هزار كهس ده رژنه كۆلانە كانه وه. له كاتيكدا ئيوه بكوژى حەزرتى عوسمانتان ده وئت. به لام شهش هزار كهس هه مووى دپته دهنگ و به مجوره بكوژه كه ده شاردرتته وه. نه گه ر ئيوه له م كيشه يه دا له شوئنى حەزرتى عەليدا بوونايه چيتان ده كرد؟ نه و يش وه كه ئيوه

بیر ده کاتوهه. به لآم دهیوئیت ماوهیه کی به سهردا پرآت دۆخه که نارام بیتهوه. وهرن ئیوهش پهیمان بدن به هزرهتی عدلی. دهرسم لهوهی که خوی گهوره به لآیه کمان بۆ بنیریت.

هزرهتی عانشه:

- کهواته عدلیش ئهوه ده لیت که تۆ دهیلیت. به پشتیوانی خوا کیشه که بهر لهوهی گهوره تر بیت چاره سهر ده کریت.

قسه کانی عامیر کاریگر بوو. کیشه که لهوه دا بوو که برهوتتهوه. عامیر بهم ههواله دلخۆشکهره رۆشتهوه بۆلای هزرهتی عدلی و ههصووی بۆ باسکرد. به لآم ئهم پیشهاته عدبوللای کورپی سه بهئی سهرکردهی بکوژه کانی هزرهتی عوسمان و شوئنه که وتوانی نیگهران کرد. بۆیه دهسته به جی که وته پلان گیران دژی ئهو ههنگاوه ناشتیخووازانیه.

به داخهوه که واشیان کرد. چهند پیاوئکی چه کداریان نارده نیو ههر دوولاره. هزرهتی عدلی بیتاگایانه له فیتنه کهی عدبوللای کورپی سه بهئه، رۆیشته به سهروه و ئهو شهوه به خۆی و سوپا که یهوه لهوئ نیشه جی بوون.

هزرهتی عانشه و ئهوانه ی له گه لیدا بوون رۆیشته شوئنه که ناوی هه وه ب بوو و لهوئ نیشه جی بوون. ئهوهی جیی سه رنجه ئهوهیه که لهو شوئنه دهنگی وهرینی سه گ دههات...

هزرهتی عانشه وهستا و پرسی ئهم شوئنه کوئیه. ئهوانه ی که له دهووریه ریدا بوون وه لامیان دایهوه و وتیان:

- نیره حەوتەبە، ئەی دایلی ئیمانداران.

- نا حەوتەب! دەی سویند بەخو ئەو کەسە منم.

ئەوانەى لە دەوروبەرى بوون لە وتەکانى دایكى ئیمانداران سەریان سوورما.

- ئەو چى دەلییت ئەى دایكى ئیمانداران؟

- من لە پیغەمبەرى خواوە بیستوومە. کە دەپوت بە ئیمە (مەبەست خیزانەکانى پیغەمبەرە) "حالی یەكێك لە ئیوێ چۆن دەبییت، ئەگەر گوێی لە دەنگى سەگەکانى حەوتەب بییت کاتێک دەوێرن؟" بۆیە وتی:

- ئەى زوبەیر خۆتان کۆ بکەنەو بە بگەرپینەو.

بارودۆخەکە روون بوو. بەلام قەدەرى خۆى گەورە بەو جۆرە نەبوو. لەناکاو دەنگێكى بەرز بیسترا. کەسێک ئەسپەکەى تاو دەدا و بە هەموو توانایەکییەو هەواری دەکرد و دەپوت:

- دەى بۆچى وەستاون؟ عەلى و سوپاکەى بەرەوپرووى ئیوێ دین بۆ جەنگ.

ئەوێ کە هەواری دەکرد جگە لە پیاوێکەى عەبدولای کورێ سەبەه کەسى تر نەبوو. لەو تاریکە شەوێدا نەدەناسرایەو کە کێیە. ئیتر ئەوێبوو سوپاکە کەوتە جوولە و وەستاندننى مەحەل بوو. بەهەمان شێوێ بەرەى ئەولاش ناگادار کرابوونەو. سوپاکەى ئەوێریش کەوتە جوولە. ئەو جەنگەى کە نەدەتوانرا خۆیانى لى پرزگار بکەن دەستى پێکرد.

له كاتىڭدا كه جەنگ بەردەوام بوو، ھەزرەتى ەلى له زوبەيرى
كۆپى ەوام نرىك بوو ە وتى:

- لەبىرتە ئەى زوبەير رۇژنىڭ دەپۇشتىنە خزمەتى پىغەمبەر
(دروودى خواى لىبىت) زەردەخەنەپەكت بەرامبەرم كرد. پىغەمبەرى
خۇشەبوستان لىى پرسىت ”ئەوت خۇش دەوت؟“ تۇش وتت بەلىن
پىغەمبەرى خدا. پىى فەرموى بەلام تۇ له رۇژنىڭدا له دزى
دەجەنگى.

- بەلىن ئەى ەلى بىرم كەوتەو. بەدلگرائىبەو تۇ شتىكت
وھىرھىنامەو كه له بىرم چوو بوو ەو.

دواتر شمشىرەكەى فرىدا و مەيدانى جەنگەكەى بەجىھىشت. بەلام
لەكاتى گەپانەویدا لەلايەن دەستەپەكەو كه خۇيان مەلاس دابوو له
شوتنىڭدا شەھىد كرا. تەلەھى كۆپى عوبەيدولاش زۇرى پىن نەچو
به تىرىك پىكرا.

له دەمى تەواوبونى جەنگەكەدا له ەردوولا نرىكەى دە ەزار
كەس بوونە قورىانى. ھەزرەتى ەلى نوژى لەسەر مردووەكان كرد.
ھەموو ھەولىكى خۇى خستە گەر تاوەكو ھىچ زىانىك بە داىكى
موسولمانان ھەزرەتى عائىشە نەگات. دواتر لەو خانووى بەسرە كه
به مىوانى دەمايەو سەردانى كرد و كۆمەلىك له سەربازەكانى خۇى
خستە ژىر فەرمانى ئەو ەو.

داىكى ئىماندارانىش ھەزرەتى عائىشە زۇر پەشىمان بوو ە لەوى
كه بەشدارى جەنگىكى كردبوو كه به ەزاران كەسى تىدا مردبوو.

- دهیوت بریا بهر له رۆژی جهمهل مالتاواييم له دنيا بگردايه.
کاتج پرسيارى جهنگى جهمهل کرا له جهزرتى عهلى بهم جوړه
وهلامى دايهوه:

- نهوان برامانن، پرويه پروومان وهستا برون بويه ئيمهش له گهليان
جهنگاين. بهلام ئيستا له ههله کانيان پاشگه زيورنه تهوه، ئيمهش
داواکه يانمان په سهند کرد.

* * *

دادپه روهری

حهزرتی عدلی رۆیشته بازارپنکوهه. مه بهستی نهوه بوو که بزانیئت کړیاری و فرۆشیاره کان چۆن هه لسوکهوت له گه ل یه کتری ده کهن.

له فرۆشیارنک نزیك بووهوه و لیتی پرسى:

- حالت چۆنه؟ هیچ کیشیه کت ههیه؟

پیاوه که وتی:

- نه خیر هیچ کیشیه کم نییه.

بازاره که تا بلئی قهره بالغ بوو. فرۆشیارنک ههولئی ده دا نهو زرییهی که به دهستییهوه بوو بیفرۆشیت به لام که س گرنگی پی نه ده دا. ههزرتی عدلی زۆر به سه رنجهوه ته ماشای نهو زرییهی کرد. له بهر نهوهی زۆر له زرییه کهی خۆی ده چوو. دواتر رۆشته بهردهم کابراکه و وتی:

- دہتوانم تہ ماشای بکہم؟

فرۆشیارہ کہ وتی

- فہرموو تہ ماشای بکہ.

کاتیک حہزرتی عدلی زرنکی گرت بہ دەستیہوہ و لیتی ورد
دہبووہوہ، پیاوہ کہ ہاواری دہکرد و دہیوت:

- زرتمان لایہ بوؤ فرۆشتن.

حہزرتی عدلی لہ پاش لیج وردبوونہوہیہ کی زۆر بوؤ دہرکہوت

که ئەو زۆریه هی خۆیه تی .

- وتی ئەم زۆریه هی منە تو مافی ئەوەت نییه بیفرۆشی .

پیاوه که له گهڵ ئەوهی که حەزرتی عدلی دەناسی بەلام خۆی وا
پیشان دەدا که نایناسیت و وتی :

- ئەخیز ئەمە زۆری منە و ئەمە ویت بیفرۆشم .

حەزرتی عدلی باش دەیناسییەوه که ئەوه زۆریه کهی خۆیه تی
بۆیه وتی :

- ئەم زۆریه هی منە، ونم کردبوو .

کاتیک دەنگە دەنگە که بیان گهوره بوو ئەوانە ی لهو ی بوون له
چواردەوری حەزرتی عدلی و فرۆشیاره که کۆبوونهوه . هەمووی
هەولێ ئەوهی دەدا که تی بگات بزانی چی بووه . حەزرتی عدلی
زۆریه کهی هەلگرت و جارێکی تر لێ وورد بوویهوه . که دنیایا
بوویهوه لهوهی که زۆریه هی خۆیه تی، وتی :

- شوینەواری شمشیره کان دەناسمهوه ئەمە هی منە .

- ئەوه لهسەر هەموو زۆریه که ههیه، دهیت بیسهلمینیت که ئەمە
هی خۆته .

- حەزرتی عدلی وتی مادەم وایه با برۆینه بەردەم دادگا و
دادگا بریاری لهسەر بدات .

فرۆشیاره که سەرەتا پازی نەبوو . بەلام که بینێ ئەوانە ی
چواردەوری به گومانەوه تەماشای دەکەن، هیچی بۆ نەمایهوه و وتی :

- باشە با برۆين.

ھەردووکیان بەیەكەوہ رۆشتن بۆ دادگا. فرۆشیارەكە بە دادوہرەكەى وت:

- من لەسەر ئایینی نیوہ نیم، كەسێكى گاورم. لەبەر ئەوہ دەترسم بە دادپەرورەرانە ھەلسوكەوت نەكەیت.

دادوہرەكە:

-ئەوہ گرنگ نییە بەلای منەوہ كە لەسەر چ ئایینیكى. كى لەسەر حق بیټ لە بەرژوہەندى ئەو بریار دەدەم.

فرۆشیارەكە لەگەڵ ئەوہى ئەمانەشى بیست ھەر دوودل بوو، ھەرچۆنێك بیټ كەسەكەى بەرامبەرى جینشینى موسولمانان بوو. دادوہرەكە یەكەمجار مۆلەتى بە ھەزرتى عدلى دا كە قسە بكات. ھەزرتى عدلى ئەوہى دوویات دەكردوہ كە ئەو زریبە ھى خۆیەتى.

- ئەو زریبە ھى منە چەند رۆژێك لەمەوبەر ونم كردبوو.

دادوہرەكە لى پرسى

- ئایا دوو شایەتت ھەيە كە شایەتى بدن ئەو زریبە ھى تۆیە؟

- بەلى. نەگەر دەتانەویټ دەرۆم بانگیان دەكەم.

لەپاش ئەوہى دادوہرەكە مۆلەتى پىدا، ھەزرتى عدلى بەخىراى رۆیشت ھەسەنى كورپى و خزمەتكارەكەى ھىنا بۆ بەردەم دادگا.

دادوہر:

- ئەى عدلى خزمەتكارەكەت دەتوانیټ شایەتیت بۆ بدات بەلام

کورپه کەت ناتوانیّت. دەبیّت یەکیکی تر بدۆزیتەوه بۆ شایەتی.

- چۆن دەبیّت؟ هەموو کەس دەزانیّت کە حەسەن کەسیکی
راستگۆیە.

- منیش دەزانم ئەی عەلی، بەلام بە پێی یاساکانی ئیسلام
شایەتی باوک بۆ کورپه کە و کورپیش بۆ باوکی وەرناگیرێت.

فرۆشیارە کە بە سەر سورمانەوه تەماشای دەکردن. وا بیری
دەکردەوه کە دادوهرە کە لێپرسینەوهی زۆر لە حەزرەتی عەلی ناکات کە
لە خۆی گەورەتر بوو وە خەلیفەیی موسولمانان بوو. بەلام پێشەهاتەکان
بەو شیوایە نەبوو کە ئەم بیری لێ دەکردەوه. دادوهر لەو دەابوو کە
حەزرەتی عەلی بنیڕێت بۆ لێپێچینەوه و شایەتیە کە قەبول نەکات.
بەلام فرۆشیارە کە بە دادوهرە کە و ت:

- بوەستن.

هەموو خەلکە کە روویان کردە فرۆشیارە کە.

- زڕیکە هی حەزرەتی عەلییە. پۆزێکیان کە پێشەوای موسولمانان
بەسەر حوشترە کە یەوه بوو. منیش لە دوای ئەووه دەپۆشتم. زڕیکە
لەسەر پشتی حوشترە کە یەوه بوو. بەلام پێشەوای موسولمانان
هەستی بەمە نەکرد. منیش بێ ئەوهی کەس بیبینیّت زڕیکەم
هەلگرتەوه. بەلام زۆر پەشیمانم لەوهی کە کردوومه.

هەموو کەس نارامی دایگرت کاتیک کە بەمجۆرە چارهسەر
کرا. بەلام فرۆشیارە کە بە تەما نەبوو بێدەنگ بیّت. بۆیە مۆلەتی
وەرگرت و بەردەوام بوو لە قسەکردن.

- بېنىم كە ئايىنى ئىسلام ئايىنىكى زۆر جوانە. موسولمانان كەسانىكى زۆر دادپەرورەن! جېنشېنىكى گەورە و گران ناتوانىت كەرەستەكەى خۆى لە پياۋنىكى گاور وەرېگرتتەوہ. دادوہر شاىەتى ئەو كەسە قىبول ناكات كە سەرۆكى دەولەت ھىناوئەتى. منىش ئەم ئايىنە جوانە قىبول دەكەم و موسولمان دەبم.

ئەوہبوو شاىەتەمانى ھىناو موسولمان بوو.

ھەزرتى عدلى كە ئەمەى بىنى زۆر دلى خۆش بوو، پۇشتە لای فرۇشيارەكە و پىرۇزىايى لىج كەرد. زىئكەى كە لەسەر زەويىەكە بوو ھەلى گرتەوہ و وتى:

- بىگەرە براكەم ئەم زىئە بو تۆ، ھەرۋەھا ئەسپىنىكىشت وەك دىارى پى دەبەخشم.

* * *

دهى مائىئاوي

بهۆى پروداوى جهمەل و دادوهرىيه كهوه، حەزرەتى عەلى زۆر دلگران بوو، لەناخەوه بريندار بوو. لەم ھەموو نازار و ناپەھەتى و تەنگ و چەلەمەدا تەنھا يەكێك بەرگەى دەگرت كە لەژێر دەستى پىغەمبەردا گەورە بووييت.

ئەو كاتێك ھەولێ دەدا بە باشترین شىوہ نەركەكەى سەرشانى خۆى جىبەجى بكات، بىج ھەوأل بوو لەوہى كە پلانىكى ترسناكيان بۆ دارپشتوہ.

يەكێك لە ھەلگەراوہكان كە عەبدوللاى كورپى مەلجەم بوو لەگەل دوو ھاورپى پىك كەوتبوون لەسەر ئەوہى كە پزگاربوونيان تەنھا بە كوشتنى سەركردەكانيان دەييت.

ئەوہى كە لەدواى ئەوہوہ پروى دەدا ھىچ بەلاى ئەمانەوہ گزنگ نەبوو.

-نه گهر نیمه گیانی خۆمان ببه خشین له پیناو پینگه ی راستدا
و نهو سه رکردانه ی که له سه ر پینگه ی راست لایانداوه بیانکوژین،
خه لکی له وانه رزگاریان دهییت و نیمه ش نه وکاته تۆله ی براکانی
خۆمان کردۆته وه.

نه وانه ی تر به رپۆ که و تن بۆ کوشتنی مو عاوییه و عه مره ی کوپه ی
عاس. کوپه ی مه لجه میش بۆ شه هیدکردنی جه زه ته ی عه لی به ره و
کوفه به رپنکه وت. چه ندین رپۆژ ناماده کاری کرد و پیلانی دارشت.

بەيانىيەكى پۇژى ھەينى بوو. ھەزرەتى عدلى ئەندامانى خىزانەكى بەناگاھىنايەو ھە بۇ نوپۇزى بەيانى و خۇي بەرەو مزگەوت كەوتەپۇچ. ئەو كەسەي كە لەسەرخۇ بە دوايەو ھە بوو لە تارىكىيەكەدا وای دەزانى نەويش ھەك خۇي ھە مزگەوت دەروات ھە نوپۇزى بەيانى. بەلام كورپى مەلجەم لەناكاو بە شمشىرە ژەھراويەكەيەو ھىرشى كەردە سەر ھەزرەتى عدلى و چەند جارنەك شمشىرەكەي كەرد بە جەستەيدا. ئەو موسولمانانەي كە دەپۇشتەن ھە نوپۇز ھەستىيان پۇچ كەرد و خىرا بكوژەكەيان گەرت. ئەوانەي كە دەھاتن بۇلاي ھەزرەتى عدلى، ھەزرەتى عدلى پىي دەوتن:

- واز لە من بەھىنن. ئىو ھەرۇن نوپۇزەكەتان بکەن، با نوپۇزەكەتان لەكيس نەچىت.

لە ناو نازاردا دەتلايەو ھە تەماشاي بىرەنەكانى دەكەرد كە خوئىيان لىچ دەپۇشتە. لەلايەكى تىرشەو ھە تەماشاي كورپى مەلجەمى كەرد و پىي وت :

- بىخەنە بەندىخانەو ھە لەويى باش ھەلسوكەوتى لەگەلدا بکەن. ئەگەر لەژياندا مام بىرئەك دەكەمەو لەوھى كە چى لىچ بکەم؛ لىي دەپورم و ياساي خواي گەورە جىبەجى دەكەم. ئەگەر مەردىشم، با لەبرى گىانئەك گىانئەك ھەرىگىردرئەو.

ھەزرەتى عدلىان ھىنايەو مالمەو. لەو زىاتر بەرگەي نازارى بىرەنەكەي نەدەگەرت.

- لەپاش خوئەندى ئەو ئايەتەي كە دەلىچ ”ھەركەستەك ھىندەي

تۇزقالىك چاكە بكات پاداشتهكەى وەردە گرىتەوۋە و ھەركەسىيەكش
ھىندەى تۇزقالىك خراپە بكات سزاكەى وەردە گرىتەوۋە. “ و لە تەمەنى
شەست و سى سالىدا چاۋەكانى لىك ناو وەفاتى كرد.

پىش ئەوۋى چاۋەكانى لە دنىادا لىك بنى، بە حەسەنى كورى
ووت:

- كورم جوان گوى بگرە بۇ نەم نامۇژگاربانەم:

گەورەترىن سەرۋەت ئەقلە، گەورەترىن دەستكورتىش گىلىيە.
گەورەترىن تەنھايى لەخۇ رازىبوونە. باشتىن شتىش رەوشتى جوانە.
خۆت بە دوور بگرە لە ھاۋەلىى كەسانى گىل. چونكە لە كاتىكدا
بىھوت قازانجت پىچ بگەيەنيت، زىانت پىچ دەگەيەنيت. لەگەل
كەسى رەزىلىشدا دۇستايەتى دروست مەكە. چونكە بەدوورت
دەگرىت لەوشتەى كە پىوست پىيەتى. يەكىك لە باشتىن كلىلەكانى
سەرگەوتنىش، ھاۋەلى كوردنى كەسى رەوشت بەرزە..

* * *

هزره تی

عهلی

په زای خوی لیبت

کاتیک پیغمبهری خوا له باره ی رای باوکییه وه
پرسیاری له هزره تی عهلی کرد، هزره تی عهلی به
چهند وشه یه که وه لامی دایه وه که زور له تهمه نی خوی
گه وره تریبون:

- نایا خوی گه وره کاتیک منی دروست کردوه،
پرسی به باو کم کردوه؛ تا ئیستا بو باوهره یان به و،
من بچم پرس به باو کم بکه م؟!

نه و ساله ی پیغمبهر (د.خ) بریاری هج کردنی دا.
هزره تی عهلی له یه مهن بوو. نه و به تاییه تی له لایهن
پیغمبهری خوداوه نیردرابوو بو یه مهن به مه به سستی
بانگه وازکردن بو نایینی ئیسلام. هزره تی عهلیش
مال به مال ده گه راو بانگه یشتی ده کردن بو سه ر
نایینی ئیسلام.

هه ر که هه واله که ی بیست خیرا به ره و مه که که
به ری که وت. کۆمه لیک هه لکی تازه موسولمانیشی
له گه لدا بوو.

